

Part Code
ST1316

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA ŁĄCZNOŚCI

*dotyczy do poprzednio
pobranej pracy*

Egz. Nr 110

438

**MATERIAŁY NA IV KONFERENCJĘ
NAUKOWĄ ASG**
Część VII
**ORGANIZACJA ŁĄCZNOŚCI W DZIAŁANIACH
ODWROTOWYCH**

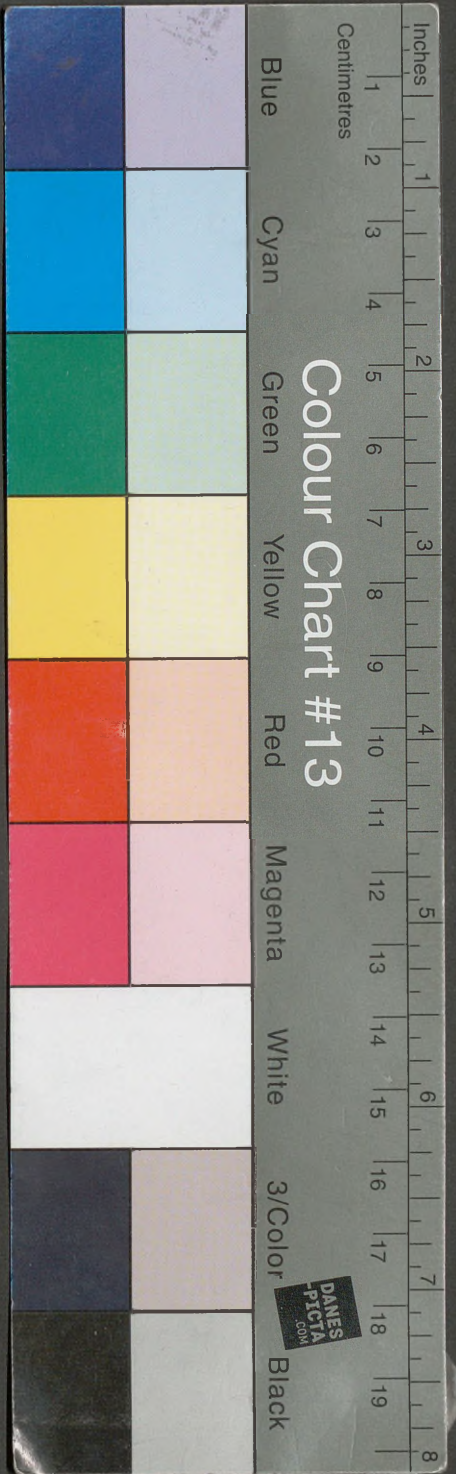
ARCHIWUM DOKUMENTÓW
SZTABU GENERALNEGO
im. gen. br. K. Świerczewskiego
nr 21921

21921

REMBERTÓW

MARZEC

1960

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA ŁĄCZNOŚCI

*dotyczy do poprzednio
pobranej pozycji*

~~_____~~
Egz. Nr 110

438

MATERIAŁY NA IV KONFERENCJĘ
NAUKOWĄ ASG

Część VII

ORGANIZACJA ŁĄCZNOŚCI W DZIAŁANIACH
ODWROTOWYCH

ACZYNOWO DOKUMENTY
SZTABU GENERALNEGO
im. gen. br. K. Świerczewskiego

szkic
nr 21921

21921

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA ŁACZNOŚCI

~~_____~~
Egz.nr110

Prekl. prot. 12357. *[signature]*

ORGANIZACJA ŁACZNOŚCI W DZIAŁANIACH

ODWROTOWYCH

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. br. K. Świerczewskiego

Oział 21921

REMBERTÓW

Marzec

1960r.

I. WARUNKI I WŁAŚCIWOŚCI ORGANIZOWANIA ŁĄCZNOŚCI W DZIAŁANIACH ODWROTOWYCH.

Działania odwrotowe polegające na zwalczaniu nacierającego nieprzyjaciela - z jednoczesnym wykonaniem planowanego ruchu do tyłu - stwarzają trudne warunki zapewnienia i utrzymania ciągłej łączności.

Niesposób omówić wszystkich warunków charakterystycznych dla działań odwrotowych, w których trzeba zapewnić ciągłą i operatywną łączność. Niemniej wykazanie tych najważniejszych w dostateczny sposób uwypukli problemy organizacji łączności w odwrocie tak na szczeblach operacyjnych, jak i taktycznych.

Założenia taktyczno-operacyjne i strategiczne odwrotu wskazują, że zabezpieczenie łączności w związkach taktycznych i operacyjnych będzie realizowane w warunkach atomowo-lotniczego oraz radioelektronicznego oddziaływania ze strony nieprzyjaciela, stosunkowo szybkiego ruchu do tyłu poszczególnych oddziałów i związków, częstych zmian sytuacji bojowej, wynikających z charakteru działań bojowych poszczególnych związków taktycznych, a nawet operacyjnych oraz w warunkach dużego rozproszenia oddziałów, związków taktycznych i operacyjnych na wielkich przestrzeniach terenowych.

Ponadto, przy rozpatrywaniu problemów organizacji łączności nie wolno pominąć takich istotnych dla działań odwrotowych i ważnych czynników, jak dywersja nieprzyjaciela, ewakuacja wojsk i ludności cywilnej, panika i organizacja niszczeń.

Jednocześnie z tym należy rozważyć, czy odwrot ma miejsce na terytorium własnego kraju, czy też na terytorium nieprzyjaciela; jeżeli na terytorium własnego kraju - to czy będzie realizowany w początkowym okresie wojny, czy też w toku jej trwania, czy do odwrotu dojdzie w wyniku przegranej bitwy, czy też w wyniku niepomyślnego rozwoju sytuacji operacyjno-strategicznej na sąsiednich odcinkach frontu.

Wymienione warunki w każdym wypadku będą wpływały na charakter i sposób wykonania zadań łączności, będą zmuszały do odpowiedniego i racjonalnego użycia sił i środków łączności, będą wprowadzały pewne istotne zmiany do organizacji systemów łączności poszczególnych związków - szczególnie związków operacyjnych - oraz będą odpowiednio warunkowały przedsięwzięcia z zakresu planowania i kierowania łącznością oraz zabezpieczenia łączności.

Rozpatrzmy więc, jak poszczególne zagadnienia organizacji łączności będą kształtowały się na tle charakterystycznych warunków działań odwrotowych.

Każdy dowódca musi mieć możliwość przekazywania w każdej chwili swej woli podwładnym, jak i otrzymywania od nich meldunków, stanowiących m.in. podstawę do powzięcia decyzji. Obowiązek zapewnienia dowódcy i podwładnym stałej wymiany myśli oraz przesyłania rozkazów, meldunków i wiadomości spoczywa na wojskach łączności, które dysponują różnymi rodzajami środków technicznych. Organizacja łączności ma znaczenie zasadnicze, gdyż jest jednym z najważniejszych i podstawowych elementów dowodzenia. Bez łączności nie ma skoordynowanej pracy wojsk.

Ze względów, o których wyżej wspomniano, szczególną uwagę należy koncentrować na właściwym sprecyzowaniu istoty i treści zadań łączności oraz ich prawidłowym wykonaniu. Powiedzieliśmy, że warunki działań odwrotowych wpłyną na charakter i sposób wykonania zadań łączności.

W czym więc będzie się to wyrażało ?

W każdym działaniu bojowym do zasadniczych zadań łączności zaliczamy:

- umożliwienie przekazywania rozkazów i zarządzeń oraz otrzymywania meldunków;
- zapewnienie nieprzerwanej wymiany informacji w zakresie współdziałania pomiędzy sąsiednimi oddziałami i związkami oraz pomiędzy poszczególnymi rodzajami wojsk;
- umożliwienie stałego przekazywania sygnałów powiadamiania i alarmowych do wszystkich podległych oddziałów i związków oraz sąsiadów;

- umożliwienie przekazywania rozkazów, zarządzeń, meldunków i sprawozdań o pracy tyłów.

Przytoczone zadania łączności są aktualne również i dla działań odwrotowych. Biorąc pod uwagę charakter i specyfikę odwrotu, najważniejszym zadaniem pododdziałów łączności będzie zapewnienie łączności dowodzenia szczególnie z oddziałami i związkami tworzącymi rzut osłony, z oddziałami ubezpieczenia i rozpoznania oraz ze związkami tworzącymi rzut marszowy sił głównych.

Jeżeli zadania łączności dowodzenia z oddziałami i związkami osłonowymi, ubezpieczenia i rozpoznania powinny być wykonywane nieprzerwanie, to zadania łączności dowodzenia oddziałami w ramach rzutu marszowego można realizować tylko w pewnych okresach. Do okresów tych należy zaliczyć zatrzymywanie się oddziałów i związków na krótszych i dłuższych postojach oraz na wszelkich rubieżach wyrównania czy wyznaczonych rubieżach przejścia.

Dążność do zabezpieczenia i zrealizowania zadań łączności dowodzenia powinna być jednakowa tak ze strony przełożonego, jak i podległego oddziału lub związku.

Na szczególną uwagę w zadaniach łączności dowodzenia zasługuje zapewnienie przekazywania wiadomości oddziałom i organom regulacji ruchu, które spełniają odpowiedzialne zadania w ramach ogólnych zadań odwrotu. Łączność dowodzenia oddziałami i organami regulacji ruchu musi być utrzymywana nieprzerwanie aż do przejścia ostatnich pododdziałów. W tym celu należy wydzielać szczególnie dobre pod względem technicznym środki łączności.

Łączność współdziałania powinna być zapewniona przede wszystkim między oddziałami i związkami osłony, prowadzącymi wspólnie działania opóźniające oraz wykonującymi zadania w zakresie ubezpieczenia. Zabezpieczenie zadań łączności współdziałania pomiędzy oddziałami i związkami rzutu marszowego może być realizowane tylko okresami na poszczególnych etapach marszu.

Zadania łączności powiadamiania - bez względu na fazę działań odwrotowych - powinny być traktowane zawsze jednako i wykonywane natychmiast. Szybkie i dokładne przeka-

zywanie danych o siłach powietrznych i innych środkach napadu nieprzyjaciela do najniższych szczebli dowodzenia. Włącznie zapewnia zorganizowanie we właściwym czasie skutecznej obrony przeciwlotniczej, przeciwdesantowej itp.

Biorąc pod uwagę przekazanie w jak najkrótszym czasie danych o celach powietrznych, wydaje się słusznym organizowanie powiadamiania bezpośrednio z radiolokacyjnych posterunków wykrywania. Tak samo wydaje się słuszne przekazywanie danych z taktycznego rozpoznania lotniczego do szczebla batalionu włącznie.

Zadania łączności tyłów powinny być tak realizowane, by zapewnić skuteczne zaopatrywanie wojsk walczących z nieprzyjacielem, wojsk maszerujących oraz wojsk zajmujących nowe rubieże obrony. Istota zadań łączności tyłów polega na stworzeniu możliwości wzajemnej wymiany danych pomiędzy organami kwatermistrzowskimi - bez względu na odległości, jakie będą ich dzieliły - oraz pomiędzy organami kwatermistrzowskimi a urządzeniami tyłowymi, jak również pomiędzy poszczególnymi urządzeniami a zgrupowaniami tyłowymi. Realizacja zadań łączności wewnątrz urzędzeń i zgrupowań tyłowych nie powinna nastęrczać poważniejszych trudności.

Oprócz wymienionych typowych zadań łączności należy - zależnie od okoliczności i potrzeb - zapewnić możliwość porozumiewania się dowódców i sztabów oddziałów oraz związków z oddziałami partyzanckimi, terenowymi władzami partyjnymi i administracyjnymi pozostałymi w głębi /na własnym terytorium/.

Pełna realizacja wszystkich zadań łączności w odwrocie będzie napotykała poważne trudności ze względu na to, że wszystkie będą musiały być wykonywane w ciągłym ruchu wojsk na dość znacznych przestrzeniach terenowych. Należy się więc liczyć z tym, że w wielu wypadkach rozkazy i meldunki będą dochodziły do zainteresowanych z poważnym opóźnieniem. Mogą więc stracić swoją aktualność lub stać się sprzeczne z wiadomościami późniejszymi, jak na przykład w wypadku Grupy Operacyjnej "NAREW" w kampanii wrześniowej 1939r.

Dowódca Grupy Operacyjnej "NAREW" zamierzał siłami głównymi z GO "WYSZKÓW" wykonać przeciwuderzenie z utrzymywanego przyczółka w rejonie RÓŻAN, w kierunku na MAKÓW w celu uderzenia w skrzydło nieprzyjaciela rozwijającego natarcia w pasie armii "MODLIN" na PUŁTUSK. Przeciwuderzenie miało być wykonane siłami 33 DP i 41 DP. Dowódca 41 DP został wyznaczony do kierowania planowanym przeciwuderzeniem. Do przeciwuderzenia tego nie doszło, bowiem w dniu 6 września dowódca 41 DP otrzymał z Naczelnego Dowództwa rozkaz odwrotu na rubież rzeki BUG w celu zorganizowania obrony w rejonie miejscowości BROK. W nocy z 6 na 7 września 41 DP i część 33DP przystąpiły do wykonania otrzymanego zadania. W międzyczasie dowódca GO "NAREW" otrzymał rozkaz zatrzymania za wszelką cenę rubieży rzeki NARWI i wyparcia tych sił, które przeprowiły się na południowy brzeg w rejonie RÓŻAN w wyniku odwrotu 33 i 41 DP. Rozkaz ten jednak nie mógł być wykonany, bowiem nie zdołano zawrócić 33 i 41 DP, które kontynuowały odwrot na rubież rzeki BUG.^{x/}

Podobnie armia "KRAKÓW" otrzymała rozkaz odwrotu na pozycję głównego oporu, którą właśnie opuściła już dnia poprzedniego.

Przykłady powyższe wskazują na to, że właśnie w działaniach odwrotowych dużo uwagi poświęcić trzeba takim zagadnieniom, jak sposób i czas przekazywania wiadomości przez techniczne środki łączności w ruchu.

Utrzymanie stałej łączności wówczas, gdy dowódcy i sztaby przełożone oraz podwładni są w ruchu, jest zadaniem szczególnie trudnym. A tym bardziej, gdy ruch ten będzie wymuszony i jedna ze stron /przełożony lub podwładny/ może o nim nie być powiadomiona. Poważnie więc trzeba się liczyć z przerwami w łączności, których przyczyny można zupełnie nie znać.

x/ "Polskie Siły Zbrojne w II wojnie światowej. Kampania wrześniowa 1939 roku". Instytut Historyczny im. gen. Sikorskiego, Londyn 1950r.

W takich sytuacjach - obok stałej /ciągłej/ łączności - równie ważnym zagadnieniem jest właściwe przekazywanie wiadomości. Sposób przekazywania wiadomości przez techniczne środki łączności musi być sprawny, dokładny i operatywny. W wielu wypadkach - a może i zawsze - trzeba będzie rozkazy, zarządzenia i meldunki o tej samej treści przekazywać wszystkimi dostępnymi technicznymi środkami łączności, w tym również i ruchomymi środkami łączności.

W celu właściwej realizacji zadań łączności niezbędna będzie również ścisła współpraca systemów łączności poszczególnych związków taktycznych i operacyjnych. Niejednokrotnie, pewne rozkazy, zarządzenia i meldunki trzeba będzie przekazywać przez węzły, urządzenia i system łączności związków sąsiednich lub też podległych albo przełożonych. Wobec powyższego od wszystkich obsług stacji i urządzeń łączności należy wymagać pełnej dyscypliny pracy. Każdy rozkaz i meldunek bez względu na to, czy będzie on dotyczył własnego oddziału lub związku, czy też innego związku - nawet nie wchodzącego organicznie w skład tego samego związku operacyjnego - musi być traktowany jednakowo i przekazany właściwemu korespondentowi w jak najkrótszym czasie. Tak więc praca radiostacji poszczególnych związków obowiązkowo musi być kolektywna i przejawiać się w udzielaniu wzajemnej pomocy w nawiązywaniu łączności tym, którzy ją utracili, jak również pomocy w prowadzeniu wymiany radiowej.

Trzeba pamiętać, że dowodzenie wieloma związkami i oddziałami różnych rodzajów wojsk i służb o dużych stanach liczebnych może zapewnić i usprawnić tylko dobra łączność. Może ona ułatwić lub utrudnić dowodzenie, a nawet pośrednio wpłynąć na przebieg walki.

Dlatego też istotną cechą łączności powinna być jej operatywność, którą można osiągnąć przez skrócenie do minimum czasu realizacji zadań łączności.

Nie tylko jednak sam czas będzie odgrywał decydującą rolę w realizacji zadań łączności. Bardzo ważnym zagadnieniem jest kolejność przekazywania wiadomości.

Bez wątpienia najważniejszym czynnikiem przy jej ustalaniu będzie ważność wiadomości, które mogą być przekazane technicznymi środkami łączności.

Wszystkie rozkazy, zarządzenia i meldunki dotyczące działań bojowych wojsk - zgodnie z obowiązującymi zasadami - powinny być zawsze przekazywane w pierwszej kolejności, lecz w wypadku działań odwrotowych trzeba by było dokonać pewnej selekcji ich ważności. W pierwszej kolejności, wydaje się najbardziej celowo jest przekazywać wszystkie rozkazy, zarządzenia i meldunki dotyczące działań bojowych oddziałów i związków osłonowych będących w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. W drugiej kolejności - rozkazy, zarządzenia i meldunki dotyczące oddziałów i związków rzutu marszowego, w tym i oddziałów wykonujących zadania ubezpieczenia oraz rozpoznania. W trzeciej kolejności - wszystkie inne rozkazy, zarządzenia, meldunki i wiadomości.

Ustalając tę kolejność dąży się przede wszystkim do tego, by osiągnąć racjonalne i planowe wykorzystanie środków i systemu łączności. Nieracjonalne i chaotyczne wykorzystywanie środków i systemu łączności może doprowadzić do opóźnień w docieraniu wiadomości do korespondentów, a w rezultacie tego do dezorganizacji działań na polu walki.

Sztaby niemieckich związków taktycznych i operacyjnych podczas II wojny światowej, a szczególnie w końcowej jej fazie, w czasie odwrotu ^{wy}pracowały tabele, ustalające kolejność przekazywania wiadomości, która była uwarunkowana ważnością zadań bojowych oddziałów i związków. Poza tym, aby usprawnić dowodzenie, opracowywano długofalowe zadania bojowe, które w formie rozkazów przekazywano przez techniczne środki łączności znacznie przed terminem ich organizowania.

Mówiąc o kolejności przekazywania wiadomości, trzeba nadmienić, że wszelkiego rodzaju sygnały powiadamiania i alarmowe - tak jak dotychczas - powinny być przekazywane poza wszelką kolejnością.

Realizacja zasadniczych zadań łączności w odwrocie będzie utrudniona jeszcze z tych względów, że do zabezpieczenia ich nie będziemy mogli użyć wszystkich posiadanych

sił i środków łączności. Część sił i środków łączności zmuszeni będziemy użyć do stworzenia pozornego systemu łączności, którego celem będzie wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd.

Wykonanie zadań łączności w pozornym systemie jest sprawą nader ważną, a realizacja w nim poszczególnych zadań łączności musi być równie poważnie traktowana, jak w bojowym systemie łączności.

Realizacja zadań łączności w każdej sytuacji bojowej zależy od składu organizacyjnego, stanu ludzi oraz sprzętu oddziałów i pododdziałów łączności. Zastanówmy się więc, jak warunki działań odwrotowych będą na problem użycia sił i środków łączności. ^{wpływać}

Jeśli ~~rozważymy~~ działania odwrotowe prowadzone w początkowym okresie wojny, to musimy się liczyć z tym, że pododdziały i oddziały łączności, przy pomocy których trzeba będzie rozbudować system łączności i zapewnić realizację rozległych i ważnych - szczególnie dla dowodzenia - zadań łączności, będą ukończone według etatów z okresu pokoju. Tak więc sprzęt, który będzie się znajdował na ich wyposażeniu, będzie różnorodny, to znaczy, że między egzemplarzami najnowszego sprzętu łączności będzie również i sprzęt stary, nie w pełni nadający się do zapewnienia łączności w ruchu. Wszystko więc wskazuje na to, że w tym przypadku będziemy mogli rozbudować system łączności w pewnym sensie ograniczony. Dlatego też bardzo istotnym zagadnieniem w takich warunkach jest właściwe przemyślenie całości kształtu organizacji łączności poszczególnych związków i przystosowanie jej do najbardziej niezbędnych potrzeb dowodzenia, tak ażeby mimo wszystko móc operatywnie kierować działaniami bojowymi oddziałów i związków na polu walki. W związku z powyższym dowódcy i ich sztaby powinni stawiać przed łącznością tylko najniezbędniejsze zadania i wymagania, takie oczywiście, które nie będą przekraczały możliwości oddziałów i pododdziałów łączności.

Jeżeli do działań odwrotowych przejdziemy już w toku wojny, w jej późniejszym okresie, to musimy się liczyć z

tym, że oddziały i pododdziały łączności, które organizowały łączność w szeregu innych działań, mogą posiadać straty w ludziach i w sprzęcie. Straty te mogą być różne. Wydaje się, że całkowicie realnym założeniem będzie przyjęcie takiego wskaźnika, iż na ogół większość oddziałów i pododdziałów nie będzie mogła wykorzystać do zapewnienia łączności więcej jak dwie trzecie swych etatowych stanów. Tak więc i w tym przypadku trzeba będzie organizować łączność w oddziałach i związkach w ograniczonych rozmiarach.

Jeżeli przejście do działań odwrotowych nastąpi w czasie wykonywania innego zadania bojowego, to należy się liczyć z tym, że w stosunkowo krótkim okresie czasu oddziały i pododdziały łączności - niezależnie od tego, że będą musiały zabezpieczać stałą eksploatację i obsługę urządzeń łączności w rozbudowanym już systemie łączności - będą zmuszone wraz z częściową likwidacją dotychczasowego systemu łączności rozbudowywać nowy system na zaplanowanych rubieżach oporu i zapewniać ciągłość łączności w ruchu w okresie przemarszu wojsk w kolumnach.

Specyfika pracy i działania pododdziałów i oddziałów łączności wskazuje na konieczność właściwego, w szczególności przemyślanego, operatywnego i sprawnego kierowania pracą pododdziałów łączności na polu walki. Kierowanie to powinno być częściowo zdecentralizowane - tak samo jak rozbudowa systemu łączności - na poszczególne punkty dowodzenia i rubieże działań bojowych w odwrocie.

Ażebym usprawnić kierowanie pracą pododdziałów łączności, środki łączności powinny być grupowane i przesuwane w głąb po zasadniczej osi odwrotu.

Mówiąc o pododdziałach łączności nie wolno pominąć tak istotnej sprawy, jak posiadanie na poszczególnych szczeblach dowodzenia odpowiednich ruchomych /zmechanizowanych/ odwodów łączności. W odwodzie łączności oddziałów i związków powinien znajdować się sprawny sprzęt łączności, który szybko można by było przerzucać na najbardziej zagrożone pod względem łączności kierunki.

Przedstawione wyżej warunki wykorzystania pododdziałów łączności wskazują, że zestawienie i przygotowanie odwodu łączności w działaniach odwrotowych nie będzie sprawą łatwą. Dlatego też nieraz trzeba będzie rezygnować z łączności drugorzędnej lub z większej ilości kanałów łączności na rzecz odwodu.

Pododdziały radiowe będą wykorzystywane według dotychczas obowiązujących zasad. Niemniej - stosownie do potrzeb i w zależności od rozwoju sytuacji na polu walki - należy przewidywać wydzielenie oddzielnych grup radiowych w składzie 1 - 2 radiostacji KF średniej mocy, 1 - 2 odbiorników radiowych i 1 - 2 radiostacji małej mocy UKF w celu przechwytywania i zapewnienia łączności ze związkami, które odeszły na dość znaczne odległości, to znaczy na takie, które nie będą się znajdowały w zasięgu radiostacji pracujących na odpowiednim punkcie dowodzenia związku. Zespół ten nie tylko może być wydzielony do zapewnienia łączności ze związkami i oddziałami, które odeszły na dość znaczne odległości, lecz również ze związkami i oddziałami wykonującymi zadania bojowe w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem lub na pewnych rubieżach ze związkami i oddziałami w czasie trwania marszu.

Ażeby nie odrywać pracy poszczególnych zespołów od całokształtu pracy sztabu i poszczególnych grup dowodzenia, do zorganizowanych zespołów radiowych, a nawet radiostacji pracujących samodzielnie w terenie należy przydzielać oficerów sztabu związku, szczególnie oficerów wydziału lub oddziału operacyjnego i łączności specjalnej. Ilość zespołów może być różna. Uzależnia się ją od zasięgu radiostacji oraz szerokości pasa działań i głębokości odwrotu. Każdy zorganizowany zespół winien być przygotowany do samodzielnej pracy co najmniej na kilka dni. Oprócz wspomnianych grup radiowych, w składzie których znajdują się radiostacje i odbiorniki radiowe, należałoby organizować oddzielne grupy odbiorników radiowych przy punktach dowodzenia.

Grupy odbiorników radiowych przeznaczyć należy do prowadzenia nasłuchu w zasadniczych sieciach radiowych dowodzenia podległych oddziałów i związków w celu szybszego zbiera-

nia danych o położeniu bojowym poszczególnych wojsk. Przez zorganizowanie i pracę grup odbiorników radiowych w sieciach dowodzenia podległych szczebli, dowódca i sztab związku operacyjnego będzie w tym samym czasie co dowódca i sztab oddziału lub związku taktycznego zorientowany w sytuacji bojowej w oddziałach. Może więc na podstawie tych danych ocenić sytuację oraz powziąć decyzję i przekazać ją, zanim otrzyma oficjalny meldunek o położeniu wojsk w swojej sieci radiowej dowodzenia. Takie zorganizowanie pracy grup odbiorników radiowych usprawnia i zwiększa operatywność dowodzenia wojskami i poza tym eliminuje z pracy sztabu zbędną stratę czasu, jaka powstaje przy stopniowym przekazywaniu meldunków z jednego szczebla dowodzenia na drugi.

W działaniach odwrotowych - chociaż pozornie może się wydawać inaczej - w żadnym wypadku nie można rezygnować z maksymalnego wykorzystania pododdziałów łączności przewodowej. W celu racjonalnego ich wykorzystania wydaje się słusznym podział na następujące zespoły:

- zespół budowlano-liniowy;
- zespół eksploatacyjny i zabezpieczający działanie systemu łączności;
- zespół zwijania i likwidacji przewodowego systemu łączności;
- zespół niszczenia środków i urządzeń łączności.

Skład każdego zespołu powinien być - zależnie od potrzeb i okoliczności - każdorazowo ustalany i przygotowywany do swojej roli i zadania. W skład każdego zespołu mogą wchodzić różne pododdziały przewodowe i mogą one nie być z sobą powiązane organizacyjnie jako większy poddział łączności. Takie rozwiązanie sprawy nakazuje jednak, by niezależnie od dowódców pododdziałów, wchodzących w skład określonego zespołu, wyznaczać oddzielnego dowódcę, który będzie kierował i koordynował pracę poszczególnych pododdziałów. Na dowódców zespołów wyznaczać należy doświadczonych oficerów łączności, dowódców większych pododdziałów, np. batalionu łączności, dokładnie orientujących się w całym systemie łączności związku operacyjnego, organizowanym na czas działań odwrotowych.

Duża samodzielność prawie wszystkich pododdziałów łączności wymaga dobrego ich przygotowania do pokonywania terenu skażonego i przeprowadzenia własnymi siłami częściowej dezaktywacji ludzi, sprzętu łączności i środków transportowych. Poza tym pododdziały łączności powinny być odpowiednio zaopatrzone w żywność i wyposażone w niezbędne urządzenia kwatermistrzowskie, by mogły przez kilka dni samodzielnie realizować zadania łączności.

Wiadomo, że ażeby właściwie korzystać ze środków łączności, organizuje się odpowiedni system łączności, który zawsze dostosowywany jest do potrzeb pola walki, warunków terenowych oraz posiadanych sił i środków łączności. Ażeby dobrze zorganizować łączność, należy wykonać wiele przedsięwzięć, a stopień ich realizacji będzie odpowiednio kształtował sprawność dowodzenia. Przedsięwzięcia organizacji łączności będą realizowane właściwie wówczas, gdy dobrze będzie zrozumiana przez oficerów łączności istota działań odwrotowych, a przede wszystkim istota obowiązującego w tych działaniach systemu dowodzenia.

Powiedzieliśmy na początku, że warunki prowadzenia działań odwrotowych będą wprowadzały pewne istotne zmiany do organizacji systemów łączności poszczególnych związków, szczególnie zaś związków operacyjnych. Zmiany te będą z przyjętego systemu dowodzenia i będą uzależnione od ilości i rodzaju punktów dowodzenia, z których zabezpieczać się będzie kierowanie wszystkimi przedsięwzięciami w ramach odwrotu.

Przyjmijmy dwa założenia systemu dowodzenia:

1. Organizacja punktów dowodzenia w wypadku, gdy armia całością sił odchodzi do tyłu w styczności z nieprzyjacielem.
2. Organizacja punktów dowodzenia, gdy armia częścią sił jest w styczności z nieprzyjacielem, a resztą swych sił odchodzi do tyłu.

W pierwszym przypadku według obecnie przyjętych zasad będą organizowane:

- stanowisko dowodzenia armii na odległość jednego dnia odwrotu;

- zapasowe stanowisko dowodzenia na odległość i głębszej za SD;
- doraźna /ruchoma/ grupa dowodzenia, przeznaczona do zapewnienia dowodzenia związkami taktycznymi na tych kierunkach i rubieżach, gdzie to jest niezbędne;
- kwatermistrzowski rzut dowodzenia;
- grupa organizacji kolejnego stanowiska dowodzenia.

W drugim przypadku będą organizowane:

- stanowisko dowodzenia na odległości jednego dnia odwrotu, przygotowane szczególnie do dowodzenia w ruchu i z krótkich postojów;
- wysunięte stanowisko dowodzenia, przeznaczone do dowodzenia związkami taktycznymi osłaniającymi główne siły armii, tzn. ze związkami, które tworzyć będą rzut osłony;
- zapasowe stanowisko dowodzenia organizowane pomiędzy SD a WSD;
- doraźna /ruchoma/ grupa dowodzenia sztabu armii, wykorzystywana na różnych kierunkach i rubieżach w zależności od potrzeb sytuacji bojowej;
- grupa przygotowania i organizacji kolejnego stanowiska dowodzenia.

Struktura organizacyjna systemu łączności w obu przypadkach będzie się różniła od systemu łączności organizowanego w operacji zaczepnej lub obronnej wykonywanej w normalnych warunkach. Różnica będzie polegała na tym, że w stosunku do systemu łączności w operacji zaczepnej i obronnej w obu przypadkach działań odwrotowych, system łączności będzie oparty na większej ilości punktów dowodzenia, które w każdym okresie działań odwrotowych muszą być czynne, gotowe do intensywnego kierowania wojskami i na które ciężar dowodzenia zostanie rozłożony równomiernie, co oczywiście nie jest bez wpływu na ich znaczenie, jak również na łączność w nich organizowaną. Poza tym wszystkie wymienione punkty dowodzenia w większości wypadków pracować będą w ruchu, a zmiana ich miejsc dyslokacji będzie częstsza niż w warunkach normalnych. Wszystko to wskazuje na to, że system łączności związku operacyjnego musi być jak najbardziej

dostosowany do zapewnienia ciągłej łączności jednocześnie z kilku punktów dowodzenia podczas częstej zmiany ich rejonów dyslokacji i podczas pracy w ruchu. Niezależnie od tego, że trzeba mieć na uwadze zapewnienie dowodzenia podległymi związkami taktycznymi z każdego punktu dowodzenia, niezbędne jest również zapewnienie łączności pomiędzy punktami dowodzenia, które z zasady zawsze będą oddalone od siebie znacznie więcej niż w normalnych, typowych działaniach bojowych. Zapewnienie łączności pomiędzy punktami dowodzenia na dość znacznych odległościach stwarza konieczność organizowania pośrednich ogniw systemu łączności, jak na przykład wspomnianych już grup radiowych oraz pomocniczych węzłów łączności, które pozwolą zapewnić trwałą łączność pomiędzy punktami dowodzenia oraz stworzą warunki i możliwości uzyskania w każdej chwili łączności drogami okrężnymi, co bez wątpienia jest bardzo ważne w warunkach powstania przerw w łączności, w warunkach ciągłego ruchu i zmian położenia oddziałów i związków taktycznych.

Wracając do wymienionych wyżej dwóch przypadków organizacji łączności, należy stwierdzić, że struktura organizacyjna systemu łączności w przypadku jednym i drugim będzie różna. Różnice będą się uwidaczniać przede wszystkim w rozdziale sił i środków łączności oraz w wykorzystaniu poszczególnych rodzajów łączności. Można założyć, że w pierwszym przypadku większość sił i środków łączności będzie wykorzystana do zabezpieczenia łączności z rejonu stanowiska dowodzenia, a najważniejszą rolę i zadania będą spełniały radiowe, ruchome i radioliniowe środki łączności.

Wykorzystanie przewodowych środków łączności w systemie polowym będzie w tym przypadku ograniczone, niemniej jednak możliwe. Przewodowe środki łączności mogą być wykorzystywane do zapewnienia łączności dowodzenia pomiędzy punktami dowodzenia związku operacyjnego, pomiędzy SD, ZSD i KRD oraz z rejonu stanowiska dowodzenia, przynajmniej do niektórych podległych związków taktycznych. Wykorzystanie łączności środkami przewodowymi z podległymi związkami i oddziałami z reguły będzie zabezpieczane przez pomocnicze

węzły łączności, rzadziej na bezpośrednich kierunkach łączących stanowiska dowodzenia związku operacyjnego i taktycznego. Wykorzystanie przewodowych środków łączności będzie również realne z rejonu każdego nowego SD. W tym celu jednak muszą być zawczasu wysyłane pododdziały łączności, które przygotowują rejon nowego SD pod względem łączności, organizując jednocześnie łączność z każdym związkiem taktycznym przybyłym na kolejną rubież oporu. Mając to na uwadze, sztab związku operacyjnego powinien rozpracować położenie punktów dowodzenia na całą głębokość odwrotu, określając przy tym orientacyjny czas gotowości punktów dowodzenia na poszczególnych rubieżach.

Reasumując zagadnienia wykorzystania środków łączności w pierwszym przypadku, nie można więc wykluczyć możliwości równomiernego rozkładania zadań zapewnienia łączności na wszystkie rodzaje łączności, tzn. na łączność radiową, radioliniową, łączność środkami ruchomymi oraz przewodową.

W drugim przypadku siły i środki łączności powinny być równomiernie rozdzielane na poszczególne punkty dowodzenia związku operacyjnego. Wynika to oczywiście z przeznaczenia i zadań, jakie poszczególne punkty dowodzenia spełniać będą w ogólnym systemie dowodzenia. Ciężar zapewnienia dowodzenia i kierowania wojskami wykonującymi różne zadania będzie spoczywał w jednakowym stopniu na każdym prawie punkcie dowodzenia.

W odróżnieniu do przypadku pierwszego, wykorzystanie poszczególnych środków łączności będzie nieco odmienne. Cały ciężar zapewnienia i utrzymania ciągłej łączności spadnie na radiowe i ruchome środki łączności oraz częściowo na środki radioliniowe. Natomiast wykorzystanie przewodowych środków łączności będzie bardzo ograniczone, chociaż niekiedy możliwe. Mówiąc o pewnych możliwościach wykorzystania łączności przewodowej, można jedynie myśleć o wykorzystaniu pewnych relacji na stałych liniach telefoniczno-telegraficznych, podziemnych i napowietrznych i to tylko na głównych kierunkach odwrotu, najczęściej na osi zmiany punktów dowodzenia.

Wykorzystanie poszczególnych relacji na liniach stałych będzie możliwe tylko wówczas, gdy linie te zostaną zawnazas odpowiednio przygotowane do eksploatacji i poszczególne łącza zostaną właściwie, zgodnie z potrzebami zestawione. Niezależnie od tego, do ochrony i zapewnienia właściwej eksploatacji stałych urządzeń telekomunikacyjnych trzeba wyznaczać odpowiednie zespoły z przewodowych pododdziałów łączności. Cały przewodowy system łączności oparty na liniach stałych musi być ciągle kontrolowany.

Oprócz linii przewodowych odfrontowych można wykorzystywać na głębszych rubieżach linie rokadowe wzdłuż frontu działań odwrotowych. Stałe, napowietrzne i podziemne linie rokadowe powinny być wykorzystywane dla połączenia zasadniczych punktów dowodzenia z pomocniczymi węzłami łączności, lub przynajmniej dla okresowej łączności z maszerującymi w głąb związkami i oddziałami. Linie rokadowe powinny być znane wszystkim wycofującym się oddziałom i związkom taktycznym.

Reasumując wykorzystanie poszczególnych rodzajów łączności w przypadku drugim można stwierdzić, że środki przewodowe /łączność telefoniczno-telegraficzna/ wykorzystywane będą okresowo, jedynie na pewnych rubieżach - tak wzdłuż frontu, jak również w głąd odwrotu. Takie wykorzystanie łączności przewodowej potwierdzają doświadczenia drugiej wojny światowej.

W ostatniej wojnie łączność przewodową organizowaną na liniach polowych zwijano z kierunków, na których planowano działania odwrotowe. Pozostawiano jedynie kierunki odfrontowe na stałych urządzeniach telekomunikacyjnych.

Zważywszy, że polowy system łączności przewodowej pozostawiany nieprzyjacielowi może doprowadzić do ujawnienia struktury organizacyjnej naszego systemu łączności, należy go zwijać, a gdy już tego dokonać nie można, należy go niszczyć. Linie i urządzenia łączności powinny być niszczone zgodnie ze wskazówkami sztabu i szefa łączności szczebla przełożonego. Jeżeli nie zostaną stworzone specjalne pododdziały niszczeń, należy wówczas do ariergard wydzielać patrole niszczenia, wzmocnione saperami.

Pracą pododdziałów niszczeń lub specjalnych patroli w składzie ariergard powinni kierować specjalnie wyznaczeni oficerowie łączności; mogą to być dowódcy pododdziałów łączności z oddziałów działających jako ariergardy.

Zadania związane z budową i zwijaniem łączności przewodowej muszą być tak organizowane, by nie dawały nieprzyjacielowi możliwości wyciągania pewnych istotnych wniosków taktyczno - operacyjnych.

Niszczenie ma na celu uniemożliwienie nieprzyjacielowi wykorzystania urządzeń dla zorganizowania własnej łączności lub podsłuchu. Rozróżniamy niszczenia częściowe, całkowite niszczenie przewodów i urządzeń oraz stwarzanie ukrytych przerw i uszkodzeń. Częściowe przerwy i częściowe niszczenia należy przeprowadzać wówczas, gdy wojska zamierzają w krótkim czasie wrócić na opuszczony obszar. Całkowite niszczenia należy wykonywać wówczas, gdy teren opuszczany jest na czas dłuższy.

Wykorzystanie łączności przewodowej zawsze będzie zależne od tempa odwrotu. Jeżeli początkowe tempo odwrotu rzutu osłony będzie duże, przekraczające 6-7 km/godzinę może ono przeszkodzić w wykorzystaniu łączności przewodowej. Jednak w miarę zbliżania się wojsk do końcowej rubieży odwrotu tempo będzie słabnąć i stąd właśnie ta pewność, że na głębszych rubieżach bliższych końcowej rubieży odwrotu można będzie wykorzystać łączność przewodową opartą na stacjonarnym systemie telekomunikacyjnym. Chcąc właściwie wykorzystać system telekomunikacyjny, należy nieprzerwanie organizować i prowadzić rozpoznanie miejscowych urządzeń i linii łączności oraz terenu w pasie odwrotu związku.

Uwzględniając tempo odwrotu - mimo niewątpliwych trudności - należy w miarę możliwości dążyć do wykorzystania środków przewodowych, chociażby z tych względów, że nie można całkowicie być pewnym trwałości łączności organizowanej za pomocą innych środków. Poza tym łączność przewodowa jest tym rodzajem łączności, który jest najbardziej odporny na rozpoznanie i przeciwdziałanie elektroniczne ze strony nieprzyjaciela.

Najbardziej trudnym zadaniem będzie zapewnienie łączności w oddziałach i związkach walczących z nieprzyjacielem ze względu na bezpośrednie zagrożenie ze strony nieprzyjaciela i jego oddziaływanie ogniowe.

Organizację łączności środkami przewodowymi trzeba jak najbardziej realnie dostosowywać do potrzeb odwrotu, możliwości pododdziałów łączności oraz czasu, jakim dysponuje się na rozbudowę i urządzenie systemu przewodowego. Uwzględniając te czynniki, należy dążyć do tego, by zapewnić łączność z wieloma korensponentami.

Chociaż łączność radiowa jest najbardziej skutecznym i operatywnym rodzajem łączności, to i ona w wielu wypadkach będzie wykorzystywana z ograniczeniem. Ograniczenie w wykorzystaniu radiowych środków łączności będzie powodowane koniecznością zachowania tajemnicy odwrotu, aby nieprzyjaciel nie mógł w nim przeszkodzić. Poza tym ograniczenie to jest konieczne, ze względu na bezpośrednie oddziaływanie środków radioelektronicznych nieprzyjaciela. Ograniczenie w wykorzystaniu środków radiowych powinno się sprowadzać głównie do zmniejszenia ilości prowadzonych rozmów, czasu ich trwania i całkowitego przerywania wymiany radiowej, gdy będzie tego wymagała sytuacja bojowa.

Z doświadczeń ostatniej wojny wynika, że wojska wykonujące odwrót z łączności radiowej korzystały tylko wówczas, gdy znajdowały się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. W okresach, kiedy konieczne było zachowanie tajemnicy odejścia wojsk od nieprzyjaciela /odbywało się to przeważnie nocą/, obowiązywała cisza radiowa.

Obecnie - mimo rozwoju przeciwdziałania radioelektronicznego - tak rygorystycznie o absolutnej "ciszy radiowej" mówić nie można, chociażby z tego względu, że każda cisza w eterze z naszej strony zawsze nieprzyjacielowi wydawać się będzie podejrzana i uczyni on wszystko, by wiedzieć co jest jej powodem. Najcelowiej jest więc stosować w jak najszerszym zakresie anteny kierunkowe, w odniesieniu zaś do radiostacji dużej i średniej mocy - pracę przy zmniejszonej mocy nadajników oraz należy w większym stopniu korzystać z usług radiostacji i grup radiowych pośrednich.

Moc radiostacji zgodnie z przyjętymi zasadami wykorzystywać trzeba dopiero maksymalnie w okresach zakłóceń ze strony nieprzyjaciela. Możliwość wykorzystania w działaniach odwrotowych środków radioliniowych w bardzo poważnym stopniu zapewnia większą stałość łączności. Praca środków radioliniowych możliwa będzie ze stałych i ruchomych punktów dowodzenia. Z tych ostatnich jednak tylko z krótkich postojów i pod warunkiem znajomości miejsca rozmieszczenia punktu dowodzenia korespondenta. Konieczne jest więc ustalenie zawczasu miejsc postoju oraz przypuszczalnego czasu, w którym może on nastąpić. Dane te powinny być przekazywane podległym związkom i oddziałom, jak również przez oddziały i związki podległe - sztabom przełożonym. Dążność do uzyskania łączności powinna być obustronna tak ze strony przełożonego, jak i podwładnego nawet w takich wypadkach, gdy trzeba na jej uzyskanie jakiś czas poczekać.

Jeżeli nie będzie można zorganizować i zabezpieczyć łączności radioliniowej przez cały czas działań odwrotowych, to jednak obowiązkowo powinno się ją zabezpieczyć na rubieżach pośrednich i na końcowej rubieży odwrotu. Prowadząc wymianę korespondencji za pomocą środków radioliniowych w żadnym wypadku nie wolno dopuszczać do wymiany tekstem jawnym. Konieczne jest to z tego względu, że stacje radioliniowe pracujące w głębi rejonu ^{odwrotu} nie zapewnią w pełni tajemnicy przekazywanych wiadomości. Z tych względów aktualnym zadaniem jest wypracowywanie przez sztaby oddziałów i związków jak najbardziej doskonałych sposobów straszczenia i kodowania przekazywanych wiadomości.

Wykorzystanie ruchomych środków łączności uzależnione będzie od typu środków, jakimi sztaby będą się posługiwać, od sytuacji bojowej oraz warunków terenowych i meteorologicznych. W jednym wypadku czy okresie odwrotu możliwe będzie wykorzystanie tylko środków kołowych /samochód, motocykl/, a w drugim - tylko samolotów i śmigłowców.

W celu właściwego i operatywnego wykorzystania ruchomych środków należy wydzielać oddzielne marszruty.

Marszruty te powinny pokrywać się całkowicie z marszrutami, po których będzie się przesuwać większość wojsk. Marszruty ruchomych środków kołowych powinny być mniej obciążone i zapewnić im szybkie pokonywanie przestrzeni. Zasadnicze marszruty wybrane dla środków ruchomych powinny znać sztaby oddziałów i związków podległych. Jest to nieodzowne, ponieważ w wielu wypadkach może zaistnieć konieczność skontaktowania się z łącznikiem w celu przekazania za jego pośrednictwem ^{wiadomości} sztabowi przełożonemu.

Doświadczenia wojenne wskazują na to, że w czasie odwrotu środki ruchome nie bywały prawie wcale wykorzystywane do przewożenia dokumentów bojowych. Środkami ruchomymi przewożeni byli z zasady oficerowie łącznikowi, kierunkowi i sztabu, którzy w razie konieczności zabierali ze sobą niezbędną korespondencję bojową. Tę ewentualność należy również uwzględnić obecnie. Z tych więc względów należy bardzo ściśle skoordynować pracę ruchomych środków łączności w ramach składnic meldunkowych z wyjazdami oficerów ze sztabu oddziału i związku.

W działaniach odwrotowych bardzo często mogą mieć miejsce takie wypadki, zmiany stanowiska dowództwa w czasie gdy ruchomy środek będzie się znajdował w drodze do sztabu. O ewentualności takiego wypadku należy powiadamiać ruchomy środek łączności już przed wyjazdem. Składnica meldunkowa powinna więc znać dokładnie rejony wszystkich punktów dowództwa, oraz i rejony ^{ich} zmiany na całą głębokość odwrotu. Zakres wykorzystania ruchomych środków łączności powinien być jak najszerszy. Ruchomymi środkami łączności powinno się dublować przekazanie najważniejszych rozkazów. Dublowanie przekazywania rozkazów daje gwarancję dotarcia ich do podległych związków i oddziałów.

Znaczny wpływ na pracę i wykorzystanie technicznych środków łączności będzie wywierał charakter pracy dowódcy i sztabu. W działaniach odwrotowych w wielu wypadkach wojska znajdują się w niekorzystnych sytuacjach, które mogą niewątpliwie wprowadzać zbytnią nerwowość i pośpiech do pracy dowódcy i sztabu.

Nerwowy charakter pracy może doprowadzać do niewłaściwego wykorzystania poszczególnych środków łączności. Odwrót sztabu i poszczególnych grup dowodzenia powinien być realizowany po zawczasu zaplanowanej trasie, co w znacznym stopniu umożliwi sprawniejsze i bardziej racjonalne wykorzystanie wszystkich środków łączności, a tym samym zapewni ciągłość łączności.

Mówiąc o zmianach w strukturze organizacyjnej systemu łączności, wspomniano o konieczności organizowania pomocniczych węzłów łączności. Ich organizowanie jest realnym i koniecznym przedsięwzięciem w działaniach odwrotowych. Pomocnicze węzły łączności powinny być organizowane z takim wyliczeniem, by stanowiły w systemie łączności ogniwa łączące poszczególne punkty dowodzenia między sobą oraz ogniwa ułatwiające utrzymanie łączności z węzłami łączności podległych związków i oddziałów, rozproszonych na znacznych przestrzeniach.

Posiadanie określonych kanałów łączności lub zapasowych i dodatkowych ogniw systemu łączności w znacznym stopniu wpłynie na stałość każdego rodzaju łączności. Pomocnicze węzły łączności powinny być w pierwszym przypadku urzutowania punktów dowodzenia organizowane pomiędzy stanowiskiem dowodzenia, a związkami walczącymi z nieprzyjacielem oraz pomiędzy stanowiskiem dowodzenia a KRD. W drugim przypadku urzutowania punktów dowodzenia, pomocnicze węzły łączności powinny być organizowane pomiędzy stanowiskiem dowodzenia a wysuniętym stanowiskiem dowodzenia oraz pomiędzy stanowiskiem dowodzenia a KRD.

Ilość pomocniczych węzłów łączności związku operacyjnego powinna się wahać w granicach trzech - czterech. Z wymienionej ilości PWŁ, dwa - trzy powinno się organizować przed stanowiskiem dowodzenia /w kierunku do nieprzyjaciela/ oraz 1-2 za stanowiskiem dowodzenia. Odległość pomocniczych węzłów łączności od stanowiska dowodzenia zależy będzie od głębokości urzutowania SD i jego odległości od SD walczących związków lub WSD.

Warunki działań odwrotowych wskazują na to, że należy wprowadzić pewne zmiany do systemu łączności radiowej.

Niezależnie od wymienionych już wyżej grup zespołów radiowych, należy organizować dyżurne sieci radiowe w powiązaniu z punktami dowodzenia. Należy to rozumieć w ten sposób, że dla WSD, ZSD, doraźnej grupy dowodzenia i KRD zorganizowane zostaną oddzielne sieci radiowe, w których pracować będzie bez przerwy radiostacja danego punktu dowodzenia i radiostacje podległych oddziałów i związków, włączających się do pracy w sieci tylko na pewien okres czasu. Radiostacje związków podległych będą się włączać wówczas, kiedy się znajdą w zasięgu radiostacji danego punktu dowodzenia i kiedy nie będą mogły utrzymać łączności w zasadniczych radiowych sieciach dowodzenia, do których włączone zostały na początku działań odwrotowych. Biorąc pod uwagę rozmieszczenie punktów dowodzenia na różnych głębokościach i na różnych rubieżach, podległe związki i oddziały w każdej fazie odwrotu będą mogły uzyskać łączność z tą czy inną grupą dowodzenia.

Oprócz wymienionych dyżurnych sieci radiowych punktów dowodzenia powinna być zorganizowana sieć radiowa punktów dowodzenia i pomocniczych węzłów łączności w celu pełnej koordynacji pracy poszczególnych punktów dowodzenia, koordynacji dowodzenia podległymi oddziałami i związkami oraz w celu pośredniczenia pomiędzy oddziałami i związkami. Pomocnicze węzły łączności powinny pracować w sieci radiowej punktów dowodzenia z tych względów, że stanowią one pośrednie ogniwa systemu łączności związku operacyjnego.

W celu zapewnienia oddziałom i pododdziałom będącym w styczności z nieprzyjacielem skrytego wyjścia z walki i możliwości odwrotu, należy zachowywać ten sam sposób organizacji i pracy środków radiowych, który obowiązywał w dotychczasowej walce prowadzonej z nieprzyjacielem.

Przytoczonymi przykładami nie wyczerpano wszystkich zmian organizacyjnych systemu łączności, aktualnych dla działań odwrotowych. Szersze ich wyjaśnienie i uzasadnienie dokonane będzie przy wyjaśnianiu założeń organizacji łączności.

Na wstępie wspomniano o tym, że warunki działań odwrotowych będą również wpływały na zabezpieczenie systemu i ciągłości łączności. Najważniejszymi elementami, które szczególnie powinny być brane pod uwagę, są dywersja i panika wojsk i ludności.

Walkę z dywersją w systemie łączności najlepiej byłoby prowadzić przy pomocy specjalnie do tego celu wyznaczonych pododdziałów. Biorąc jednak pod uwagę rozległe zadania, jakie będą musiały wykonać pododdziały łączności, takie rozwiązanie jest niemożliwe. Dlatego też zadania walki z dywersją powinny spełniać poszczególne pododdziały, zespoły, grupy czy obsługi urządzeń i elementów systemu łączności jednocześnie z zadaniami organizacji i zapewnienia ciągłej łączności.

II. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI ŁĄCZNOŚCI W ODWROCIE

1. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE PLANOWANIA ŁĄCZNOŚCI

Planowanie łączności na okres działań odwrotowych nie będzie w zasadzie odbiegało od ogólnie przyjętych form i sposobów. Będzie ono jednak dokonywane w bardzo ograniczonym czasie. Oprócz tego - ze względu na specyfikę działań odwrotowych - w planowaniu łączności trzeba będzie uwzględnić szerszy zakres zagadnień aniżeli w innych działaniach.

Planowanie łączności na szczeblu operacyjnym powinno obejmować rozpracowanie zagadnień związanych z organizacją i zabezpieczeniem łączności na całą głębokość działań odwrotowych, na szczeblach taktycznych zaś tylko rozpracowanie zagadnień organizacji i zabezpieczenia łączności na pewien określony rodzaj działań, zgodnie z otrzymanym zadaniem np. na czas prowadzenia działań opóźniających, marszu lub obrony wyznaczonej rubieży.

W czasie planowania łączności szczególną uwagę należy zwrócić na:

- ustalenie i przydział odpowiednich pododdziałów i środków łączności dla dowódcy, sztabu i grup operacyjnych, które

będą wyznaczone na poszczególne punkty dowodzenia bądź też działać będą w ugrupowaniu bojowym związków taktycznych;

- wypracowanie słusznych sposobów organizacji łączności, które odpowiednie będą dla kierowania wojskami podczas działań odwrotowych i które przy wykorzystaniu odpowiednich środków łączności będą zapewniały nie tylko ciągłość i trwałość łączności, lecz również operatywność przekazywania rozkazów, zarządzeń i wiadomości na całej przestrzeni działań odwrotowych, bez względu na to, czy przekazywane będą w bezpośrednich kanałach łączności, czy też przez pośrednie ogniwa systemu łączności;
- określenie zadań pododdziałów łączności na całą głębokość odwrotu oraz kolejności i sposobów wykonania prac przy organizacji łączności w poszczególnych fazach odwrotu;
- ustalenie i rozliczenie posiadanego czasu na wykonanie wszystkich niezbędnych prac przy organizacji łączności we wszystkich okresach działań odwrotowych;
- ustalenie sposobu materiałowo-technicznego zaopatrywania pododdziałów łączności, realizujących i zapewniających wykonanie zadań łączności na obszarze działań odwrotowych;
- ustalenie zasad ewakuacji i sposobów wykonania niszczeń linii i urządzeń łączności.

Przy rozpracowywaniu wyżej wymienionych zagadnień należy brać pod uwagę warunki taktyczno-operacyjne od których w każdym wypadku będą zależały sposoby wykonania i treść przedsięwzięć organizacji łączności.

Należy więc przede wszystkim uwzględnić:

- warunki, w jakich następuje przejście do odwrotu, dotyczy to szczególnie odwrotu po przegranej bitwie i w początkowym okresie wojny;
- ugrupowanie wyjściowe do odwrotu, skład poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego, ich przeznaczenie, rozmieszczenie i sposób działania;
- urzutowanie punktów dowodzenia i całokształt przyjętego systemu dowodzenia oraz jego potrzeby pod względem łączności;

- czas gotowości do rozpoczęcia odwrotu przez całość sił lub też czas gotowości poszczególnych rzutów czy związków taktycznych;
- sposób wyjścia z walki głównych sił oraz oderwania się od nieprzyjaciela;
- zadania bojowe podległych związków taktycznych i odwodów, szczególnie na pierwszy okres działań odwrotowych;
- sposób działania oraz zadania bojowe oddziałów osłony i ubezpieczeń;
- wykorzystanie w poszczególnych okresach działań odwrotowych rodzajów wojsk oraz broni atomowej;
- charakter i zakres współdziałania z sąsiadami i rodzajami wojsk.

Przy planowaniu łączności - oprócz tego, że wszystkie wymienione uprzednio czynniki i warunki powinny być brane pod uwagę - należy dążyć do tego, by jak najbardziej przystosować czynny już system łączności do nowych potrzeb wynikających z charakteru działań odwrotowych. Dostosowanie istniejącego systemu do nowych potrzeb wymaga od oficerów łączności dokładnej znajomości charakteru i wymogów działań odwrotowych. W tym celu, aby wszystkie wymienione wyżej zagadnienia były właściwie rozwiązane, oddział łączności armii będzie zmuszony wykonać szereg prac, które pozwolą sprecyzować ostateczną decyzję co do organizacji łączności.

Kolejność i treść poszczególnych czynności związanych z planowaniem łączności mogą być różne i zapewne nie zawsze będą zgodne z ogólnie przyjętym i aktualnym w innych działaniach bojowych ~~schemat~~ pracy szefa łączności i oficerów oddziału łączności armii. Oddziały i wydziały łączności powinny być przygotowane metodą skróconą do wypracowywania decyzji o organizacji łączności, tym bardziej, że planowanie łączności /ze względu na czas/ będzie odbywało się równoległe z rozbudową systemu łączności. Ażeby wywiązać się z tych zadań na czas, koniecznie należy dokonać podziału pracy oficerów oddziału łączności armii. Część oficerów należy zaangażować do prac planowania łączności, drugą zaś wykorzystywać do prac przy rozbudowie systemu łączności.

Równoległe wykonanie prac w zakresie planowania i rozbudowy systemu łączności nakazuje, aby pomiędzy grupami oficerów oddziału łączności istniała ścisła współpraca. Brak współpracy i wzajemnej pomocy może doprowadzić do wielu nieporozumień i wykonywania niepotrzebnych prac przy organizacji łączności. ^{w terenie.} Współpraca jest konieczna jeszcze ze względu na to, że wiele zagadnień organizacji łączności, które mają być przedstawione w planie łączności - należy sprawdzić, określić i przemyśleć bezpośrednio w terenie.

W terenie należałoby sprawdzić i ustalić:

- najbardziej dogodne trasy budowy linii telefoniczno-telegraficznych;
- rejony rozmieszczenia i sposób urządzenia węzłów łączności, stacji radioliniowych oraz innych urządzeń;
- zakres wykorzystania miejscowych linii i urządzeń łączności;
- sposób i miejsca dokonywania połączeń miejscowych telefoniczno-telegraficznych linii stałych z węzłami łączności armii i związków taktycznych;
- marszruty ruchomych środków łączności oraz miejsca rozmieszczenia składnic meldunkowych i lądowisk;
- sposoby i możliwości inżynierskiego zabezpieczenia systemu łączności;
- rejony rozmieszczenia środków i odwodów łączności na poszczególnych punktach dowodzenia.

Sporządzony plan łączności powinien ujmować organizację łączności zestawioną i rozpracowywaną według przewidywanych okresów działań odwrotowych oraz według rzutów operacyjnych armii. W planie łączności winny być dokładnie ustalone okresy, w których i z jakimi rzutami operacyjnymi rozpoczynają pracę poszczególne elementy i środki systemu łączności. Dane te zestawione powinny być na podstawie przypuszczalnego przebiegu działań odwrotowych i zadań bojowych związków taktycznych w poszczególnych okresach odwrotu.

Ze względu na to, że każdy wykonywany odwrót ma stworzyć dogodny warunki do rozpoczęcia nowych działań bojowych /np. działań obronnych na dogodnej rubieży lub przeciwuderzenia w celu zniszczenia rozciągniętych na polu bitwy sił nieprzyjaciela/, oddział łączności armii musi być przygotowany do planowania łączności i zreorganizowania systemu łączności przystosowując go do tych nowych działań. Pracy tej należy poświęcić dużo uwagi ze względu na to, że rozwiniętego systemu łączności nie będzie można całkowicie zlikwidować i nie będzie można wykorzystać wszystkich środków łączności. Zadanie powyższe winno być przez oddział łączności uwzględnione już w czasie planowania łączności na okres działań odwrotowych. W planie łączności trzeba więc przynajmniej orientacyjnie określić, jakie środki i w jakim czasie mogą być zwijane w czasie działań odwrotowych w celu przygotowania ich do zapewnienia łączności na czas późniejszego przeciwuderzenia lub działań obronnych.

2. ORGANIZACJA ŁĄCZNOŚCI ŚRODKAMI RADIOWYMI

/Schematy nr 1 i 2/

Struktura organizacyjna systemu łączności radiowej omówiona zostanie na przykładzie łączności armii. Łączność radiowa oddziałów i związków taktycznych omówiona będzie tylko w takim zakresie, by wyjaśnić pewne istotne właściwości, jakie wynikają z charakteru działania oddziałów i związków taktycznych w odwrocie.

Przyjmując, że przed rozpoczęciem działań odwrotowych armia prowadziła działania inne /zaczepne lub obronne/, z góry założyć można, że z chwilą powzięcia decyzji o odwrocie powinno nastąpić zreorganizowanie systemu łączności armii. Reorganizacji łączności radiowej powinno dokonywać się w oparciu o wymagania taktyczno-operacyjne, warunki i właściwości działań odwrotowych i ogólne zasady organizacji łączności na polu walki, przy szczególnym uwzględnieniu sił i środków łączności, które mogą być wykorzystywane do zapewnienia wymiany radiowej.

Biorąc pod uwagę obowiązujące obecnie etaty pododdziałów i oddziałów łączności i przyjmując ich pełne stany, armia będzie dysponowała w poszczególnych pododdziałach następującą ilością środków łączności radiowej:

- w pierwszym batalionie dowodzenia pułku łączności armii - radiostacjami: 1 R-110, 1 R-102, 5 R-108, 16 R-105, 3 R-109; odbiornikami: 2 R-311, 1 R-312 i jednym SSO /samodzielny samochód odbiorczy/ w składzie 6 odbiorników radiowych KF; wozami dowódczymi: 2 BIZON-1, 1 BIZON-2;
- w drugim batalionie dowodzenia pułku łączności armii - radiostacjami: 1 R-102, 2 R-118 na BTR-152, 3 R-118, 5 R-104, 12 R-105; odbiornikami: 4 R-311, 1 R-312 i jednym SSO w składzie 6 odbiorników KF;
- w kompanii WSD i PWŁ pułku łączności armii - radiostacjami: 1 R-118 na BTR-152, 2 R-118 samochodowymi, 2 R-104 samochodowymi, 2 R-105 i dwoma odbiornikami F R-311;
- w batalionie łączności PWŁ /ZSD/ armii - radiostacjami: 1 R-102, 3 R-118 samochodowymi, 1 R-104, 18 R-105 i odbiornikami: 4 R-311, 2 SSO każdy w składzie 6 odbiorników KF.;
- w batalionie łączności KRD armii - radiostacjami: 1 R-102, 5 R-118, 4 R-104, 13 R-105, odbiornikami: 6 R-311 i SSO w składzie 6 odbiorników KF.

Poza wymienionymi środkami mogą być wykorzystane środki radiowe znajdujące się w kompletach ruchomych aparatowni węzłów łączności typu "A", "K" i "D". Wykorzystanie tych środków jest możliwe dlatego, że nie przewiduje się wykorzystania łączności radiowej literodrukiem z podległymi dywizjami ze względu na bardzo ruchliwe działania, marsze i częstą zmianę stanowisk dowodzenia dywizji. Z każdego węzła łączności typu "A" można wykorzystać 3 odbiorniki radiowe KF USP i 6 odbiorników radiowych "LAMBDA". Z węzła łączności typu "K" wykorzystać można 4 odbiorniki radiowe KF "LAMBDA", a z węzła łączności typu "D" - 1 odbiornik radiowy KF "LAMBDA".

W przytoczonym wyżej wyszczególnieniu środków radiowych nie uwzględniono środków, którymi dysponować będą dowódcy rodzajów wojsk i szefowie służb /dowódca i sztab artylerii, dowódca wojsk inżynieryjnych, szef wojsk chemicznych, szef obrony przeciwlotniczej itp/.

Środki radiowe pododdziałów łączności armii będą wykorzystywane przede wszystkim do zapewnienia łączności dla dowódcy i sztabu armii z poszczególnych punktów dowodzenia, zorganizowanych na okres odwrotu.

Biorąc pod uwagę potrzeby organizacji łączności armii, jak również ukompletowanie pododdziałów łączności, najskusniej byłoby na poszczególnych punktach dowodzenia wykorzystywać środki radiowe następujących pododdziałów łączności /schemat nr 1/:

- kompanii łączności WSD i PWŁ pułku łączności armii - do zabezpieczenia łączności z WSD; ażeby kompania WSD i PWŁ w pełni mogła zabezpieczyć ciągłość łączności należałoby do jej składu włączyć 1 SSO /samodzielny samochód odbiorczy/ z batalionu łączności PWŁ /ZSD/ armii;
- batalionu łączności PWŁ /ZSD/ armii - do zabezpieczenia łączności z zapasowego stanowiska dowodzenia;
- drugiego batalionu dowodzenia pułku łączności armii - do zabezpieczenia łączności z zasadniczego stanowiska dowodzenia armii;
- pierwszego batalionu dowodzenia pułku łączności armii - do zorganizowania i zabezpieczenia łączności z rejonu kolejnego stanowiska dowodzenia armii; pierwszy batalion łączności oprócz tego zasadniczego zadania spełniałby również rolę odwodu łączności armii;
- batalionu łączności KRD - do zorganizowania i zabezpieczenia łączności z KRD. Część środków tego batalionu powinna się znajdować w odwodzie w celu uzupełnienia strat, jak również w celu zorganizowania łączności z rejonu nowego KRD armii.

W wypadku, gdyby nie organizowano w armii na czas odwrotu tak dużej ilości punktów dowodzenia lub gdyby funkcję jakiegoś punktu dowodzenia spełniała grupa operacyjna

działająca według ustalonego zadania, uruchomienie środków radiowych mogłoby być inne. Ponieważ w takich przypadkach mniej środków wydziela się GO, łatwiej więc organizować system łączności posiadając nawet pewne straty.

Oprócz pododdziałów łączności, które będą organizowały i zabezpieczały ciągłość łączności radiowej z poszczególnych punktów dowodzenia, należy organizować grupy środków radiowych, przydzielać je zorganizowanym grupom operacyjnym sztabu, działającym i realizującym zadania dowodzenia wojskami w ugrupowaniu bojowym związków taktycznych będących w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. Do grup operacyjnych należy przydzielać jednakową ilość środków radiowych. Każda grupa powinna posiadać: 1 radiostację KF R-104 samochodową, 2 radiostacje R-105 i 2 odbiorniki radiowe KF R-311. Środki radiowe przewidziane do grup operacyjnych - przyjmując podany już wyżej podział zadań pododdziałów łączności - należy wydzielać z batalionu łączności PWŁ /ZSD/ armii oraz z pierwszego batalionu dowodzenia pułku łączności armii. Tam samo do zespołów pomocniczych węzłów łączności organizowanych w pasie odwrotu armii należy wydzielić po jednej radiostacji KF.

Niezależnie od tego, do wyłącznej i osobistej dyspozycji dowódcy i sztabu armii wydzielić należy wozy dowódcze typu BIZON-1 i BIZON-2. Do dyspozycji dowódcy armii powinien być jeden wóz dowódczy BIZON-1 i jeden wóz dowódczy BIZON-2, a do dyspozycji szefa sztabu - jeden wóz dowódczy BIZON-1.

Biorąc pod uwagę wyposażenie wozów dowódczych w środki radiowe /BIZON-1 posiada w komplecie: 1 radiostację średniej mocy KF, 1 R-105, 1 R-108, 1 R-106, 4 odbiorniki radiowe KF i 1 przystawkę literodruku ISKRA; BIZON-2 posiada w komplecie: 1 radiostację średniej mocy KF, 1 radiostację 10-RT-12, 1 R-105, 1 R-108, 1 R-106, 1 odbiornik KF R-311 i 1 przystawkę literodruku ISKRA/, dowódca i sztab armii z każdego miejsca postoju czy też w czasie ruchu będą mogli uzyskać łączność z każdym dowolnym korespondentem sieci i kierunków radiowych dowodzenia armii.

Charakter i przewidywany przebieg działań odwrotowych, jak również możliwe skutki oddziaływania nieprzyjaciela na nasz system dowodzenia - sugerują, że wyznaczone na wstępie zadania zabezpieczenia łączności dla poszczególnych pododdziałów łączności nie będą stałe.

Zadania pododdziałów będą się zmieniały w miarę rozwoju sytuacji bojowej, w miarę rozwoju działań odwrotowych. Można przewidywać i należy na to przygotować pododdziały łączności, że zadania zabezpieczenia łączności z WSD spełniane w pierwszej fazie odwrotu przez kompanię WSD i PWŁ może przejąć batalion łączności PWŁ /ZSD/, zapewniający łączność z rejonu ZSD. Batalion łączności PWŁ /ZSD/ musi być również przygotowany do przejęcia zadań zabezpieczenia łączności z SD, realizowanych przez drugi batalion dowodzenia pułku łączności armii. Podobnie też pierwszy batalion dowodzenia pułku łączności armii musi być przygotowany do przejęcia łączności radiowej z rejonu kolejnego SD w późniejszej fazie odwrotu, a drugi batalion dowodzenia pułku łączności armii w tym czasie - już jako odwód łączności - do uzupełnienia łączności w całym armijnym systemie i organizowania łączności w kolejnym, nowym rejonie stanowiska dowodzenia armii.

Rozważonego wyżej przeznaczenia i zadań poszczególnych pododdziałów łączności nie należy traktować jako stałych i niezmiennych. Podział zadań pododdziałów łączności może być różny. Będzie on zależny od wyposażenia i stanu pododdziałów łączności oraz przyjętego systemu dowodzenia i warunków, w jakich nastąpi przejście wojsk do działań odwrotowych.

Z podziału zadań pododdziałów łączności wynika, że łączność radiowa będzie zapewniana w równym stopniu z każdego punktu dowodzenia. Za podstawę przy omawianiu organizacji łączności środkami radiowymi armii przyjęto dwa zasadnicze warianty urzutowania punktów dowodzenia armii i prowadzenia działań odwrotowych /w jednym lub dwóch rzutach operacyjnych/. System łączności środkami radiowymi został tak zestawiony, że ^{bez} bez względu na to, jak będą

urzurowane punkty dowodzenia armii oraz w ilu rzutach operacyjnych prowadzone będą działania odwrotowe, powinien zapewnić wykonanie zasadniczych zadań łączności w zakresie dowodzenia, współdziałania, powiadamiania i pracy tyłów.

a/ Łączność radiowa dowodzenia

Specyfika i zwiększone trudności dowodzenia w działaniach odwrotowych nakazują organizować łączność radiową w zakresie nieco szerszym niż w klasycznych działaniach zaczepnych lub obronnych. Szerszy zakres organizacji łączności dowodzenia spowodowany jest różnorodnością zadań oddziałów i związków, stałym ruchem wojsk na dużych przestrzeniach terenowych oraz ilością punktów dowodzenia, które zabezpieczać mają przedsięwzięcia sztabu w zakresie ogólnego dowodzenia i kierowania wojskami w czasie odwrotu.

Łączność radiowa dowodzenia dowódcy i sztabu armii z przełożonym dowódcą i sztabem Frontu, jak również ze Sztabem Generalnym organizowana będzie według zasad obowiązujących w działaniach zaczepnych lub obronnych. Dodatkowym elementem łączności pomiędzy Frontem a armią będzie zapewnienie stałej wymiany radiowej z uzupełniającym ogniwem dowodzenia Frontu - grupą operacyjną, która może być wyznaczona do zabezpieczenia dowodzenia i kierowania działaniami armii na wyznaczonym kierunku odwrotu.

Łączność armii ze Sztabem Generalnym należy zapewnić w sieci radiowej, w której oprócz radiostacji Sztabu Generalnego powinny pracować środki radiowe wszystkich punktów dowodzenia Frontu oraz armii, działających w składzie Frontu. Wymiana radiowa w sieci powinna być realizowana pomiędzy środkami radiowymi, obsługującymi stanowiska dowodzenia /SD Sztabu Generalnego, SD Frontu i SD armii/. Środki radiowe pozostałych punktów dowodzenia Frontu i armii przez cały czas powinny śledzić wymianę radiową w tym celu, żeby w wypadkach gdy będzie tego wymagała sytuacja, pomóc w utrzymaniu łączności lub przejąć całość pracy na siebie.

Łączność armii z Frontem powinna być zapewniona: na kierunku radiowym dowódcy Frontu, na kierunku i w sieci radiowej Sztabu Frontu oraz w sieci radiowej grupy operacyjnej Frontu.

Na kierunku radiowym dowódcy Frontu zapewniona będzie podstawowa łączność między dowódcą Frontu a dowódcą armii. Środki radiowe znajdujące się przy wymienionych dowódcach prowadzi będą stałą wymianę radiową, która jednak z wielu względów i przyczyn może być zakłócana, przerywana itp. Poza tym w wielu wypadkach odległości, na jakich będą się znajdowali dowódcy, mogą być większe od zasięgu radiostacji. Dlatego też oprócz wyznaczenia do pracy na ten kierunek dwóch radiostacji dowódców, wyznaczyć trzeba środki radiowe innych punktów dowodzenia do prowadzenia nasłuchu. Jeżeli nie można wyznaczyć środków radiowych na wszystkich punktach dowodzenia, to można ograniczyć się tylko do pracy środków radiowych WSD i SD armii.

Na kierunku radiowym sztabu Frontu pracować będą środki radiowe stanowiska dowodzenia. Środki radiowe innych punktów dowodzenia - a szczególnie nowego SD - włączone na ten kierunek prowadzi będą stały nasłuch. Zakłada się, że na wymienionym kierunku realizowana będzie w większości wypadków praca literodrukiem; stąd wymiana radiowa pomiędzy sztabami może być dość ożywiona, co z kolei wskazuje na podstawowe znaczenie kierunku w łączności sztabu Frontu ze sztabem armii.

W sieci radiowej sztabu Frontu utrzymywana będzie nie tylko łączność sztabu Frontu z podległymi armiami, lecz również łączność pomiędzy armiami. Ze środków radiowych armii w sieci radiowej sztabu Frontu powinny pracować środki stanowiska dowodzenia i zapasowego stanowiska dowodzenia. Nie wyklucza się również możliwości pracy środków radiowych wysuniętego stanowiska dowodzenia. Poza tym z chwilą, gdy zostanie zorganizowana grupa operacyjna kolejnego stanowiska dowodzenia, jej środki powinny być również włączone do pracy w sieci radiowej sztabu Frontu. Środki te będą jednak mogły pracować efektywnie dopiero wówczas,

gdy grupa operacyjna znajdzie się w rejonie nowego stanowiska dowodzenia armii. Należy podkreślić, że środki radiowe wszystkich innych punktów dowodzenia - poza stanowiskiem dowodzenia - prowadzić będą w wymienionej sieci radiowej tylko nasłuch w celu zapewnienia - gdy to będzie potrzebne - pomocy stanowisku dowodzenia w utrzymaniu łączności ze sztabem Frontu lub też w celu przejęcia tej łączności na siebie.

Dla zapewnienia właściwego kierowania działaniami odwrotowymi, na kierunku armii działać będzie frontowa grupa operacyjna. Łączność radiową z dowódcą grupy operacyjnej należy zapewniać z rejonu wysuniętego i zasadniczego stanowiska dowodzenia z tym, że obowiązek utrzymania stałej łączności z GO Frontu spada na wysunięte stanowisko dowodzenia. Stanowisko dowodzenia przyjmuje łączność z GO Frontu dopiero w czasie zmiany WSD lub gdy utrzymanie łączności z WSD będzie niemożliwe. Jeżeli w toku działań odwrotowych pracę i zadania WSD przejmie ZSD, do sieci radiowej GO Frontu włączyć należy środki radiowe ZSD.

Reasumując zagadnienie zabezpieczenia łączności ze Sztabem Generalnym i Frontem należy stwierdzić, że środki radiowe poszczególnych punktów dowodzenia w sieciach radiowych Sztabu Generalnego i Frontu będą stale pracować na nasłuch, a nadawanie zaś pracować będzie ten punkt dowodzenia, który w danym okresie działań odwrotowych jest w łączności tej najwięcej zainteresowany, jak np. SD w sieciach radiowych Sztabu Generalnego i Frontu lub WSD w sieci radiowej GO Frontu.

W celu zapewnienia należytej łączności radiowej dowodzenia w armii w działaniach odwrotowych najskuszej byłoby organizować dla dowódcy i sztabu armii następujące sieci radiowe:

- sieć radiową dowodzenia armii;
- sieć radiową sztabu armii;
- sieć radiową dowodzenia wysuniętego stanowiska dowodzenia armii;
- dyżurną sieć radiową dowodzenia wysuniętego stanowiska dowodzenia armii;

- dyżurną sieć radiową dowodzenia stanowiska dowodzenia armii;
- dyżurną sieć radiową dowodzenia kolejnego stanowiska dowodzenia armii;
- dyżurną sieć radiową dowodzenia zapasowego stanowiska dowodzenia armii;
- dyżurną sieć radiową dowodzenia kwatermistrzowskiego rzutu dowodzenia armii;
- sieć radiową punktów dowodzenia i pomocniczych węzłów łączności armii;
- sieć radiową regulacji ruchu armii;
- sieci radiowe dowódców grup operacyjnych armii;
- sieci radiowe kolumn marszowych wysuniętego stanowiska dowodzenia, zapasowego stanowiska dowodzenia i stanowiska dowodzenia;
- sieć radiową lotnictwa łącznikowego armii.

Przeznaczenie, skład i wykorzystanie sieci radiowych uzależnione będą od rozwoju sytuacji na polu walki oraz od rozwoju i fazy odwrotu. W poszczególnych okresach odwrotu skład sieci radiowych będzie zmienny. Będzie on ulegał zmianie w miarę odchodzenia oddziałów i związków do tyłu i przyjmowania walki z nieprzyjacielem przez inne oddziały. Wychodzenie i wchodzenie poszczególnych korespondentów do sieci będzie zjawiskiem częstym i naturalnym. Dlatego też sprawa przechodzenia korespondentów z jednej sieci radiowej do drugiej musi być przygotowane i omówione przed rozpoczęciem działań odwrotowych. W toku działań przejścia korespondentów z sieci do sieci muszą być odpowiednio koordynowane przez sztab armii.

Dla zrozumienia istoty i sensu organizacji łączności dowodzenia armii w działaniach odwrotowych omówione będzie w ogólnych zarysach przeznaczenie, skład i wykorzystanie poszczególnych sieci radiowych.

Sieć radiowa dowodzenia armii powinna być organizowana w oparciu o sieć radiową dowódcy armii, organizowaną na czas działań bojowych przed rozpoczęciem odwrotu. W czasie odwrotu sieć radiowa dowodzenia armii ma zapewnić

dowódcy i sztabowi armii stałą wymianę radiową z zorganizowanymi grupami operacyjnymi, wysuniętym stanowiskiem dowodzenia, zapasowym i zasadniczym stanowiskiem dowodzenia oraz z dowódcami lub sztabami dywizji, które będą tworzyły rzut osłony, tzn. dywizji będących w styczności z nieprzyjacielem. Biorąc za podstawę powyższe przeznaczenie, w sieci powinny pracować środki radiowe grup operacyjnych armii, WSD, ZSD, SD i nowego rejonu SD, z chwilą gdy rozpocznie się jego organizację. Poza tym do sieci radiowej powinno się włączać środki radiowe dywizji tworzących rzut osłony - dywizji będących w styczności z nieprzyjacielem. Oprócz wymienionych korespondentów stałym korespondentem w sieci będzie dowódca armii. Bez względu na to, gdzie będzie się on znajdował, będzie wykorzystywał w sieci radiowej radiostację z BIZON-2, która będzie radiostacją główną sieci, regulującą całokształt wymiany radiowej.

Sieć radiowa sztabu armii powinna być organizowana w oparciu o dotychczas już wykorzystywaną sieć radiową sztabu. Skład sieci radiowej sztabu armii powinien być taki, by stwarzał możliwość dowodzenia i kierowania działaniem lub marszem dywizji drugorzutowych, jak również dywizji, które będą się wycofywać na tyłowe rubieże odwrotu. W związku z powyższym najskuszniej będzie, jeśli w sieci radiowej sztabu pracować będą środki radiowe stanowiska dowodzenia, zapasowego stanowiska dowodzenia, grupy organizującej kolejne stanowisko dowodzenia oraz dywizji drugiego rzutu operacyjnego i dywizji wycofujących się do końcowej rubieży odwrotu. Oprócz wymienionych korespondentów, w sieci radiowej sztabu armii pracować będzie radiostacja szefa sztabu BIZON-1, szczególnie w tych wypadkach, kiedy szef sztabu będzie się znajdował poza stanowiskiem dowodzenia. Główną radiostacją sieci radiowej sztabu, która koordynować będzie pracę w sieci, powinna być radiostacja stanowiska dowodzenia, a z chwilą włączenia się radiostacji szefa sztabu - radiostacja z wozu dowódczego BIZON-1.

Sieć radiowa dowodzenia wysuniętego stanowiska dowodzenia armii organizuje się w tym celu, by stworzyć możliwość prowadzenia stałej wymiany radiowej z grupami operacyjnymi sztabu armii oraz z działającymi dywizjami rzutu osłony, tzn. dywizjami znajdującymi się w styczności z nieprzyjacielem.

W sieci radiowej dowodzenia WSD armii pracować więc będą środki radiowe wysuniętego stanowiska dowodzenia, grup operacyjnych sztabu armii oraz dywizji walczących z nieprzyjacielem.

Dyżurne sieci radiowe dowodzenia WSD, ZSD, SD i kolejnego SD armii organizowane są w celu zapewnienia łączności środkami radiowymi z wszystkimi oddziałami i związkami taktycznymi na całym obszarze odwrotu. W dyżurnych sieciach radiowych dowodzenia pracować mogą również pododdziały i oddziały poszczególnych rodzajów wojsk i służb.

Skład korespondentów poszczególnych dyżurnych sieci radiowych dowodzenia nie będzie stały; będzie on zmieniał się bardzo często - w zależności od położenia pododdziału, oddziału i związku w danym okresie odwrotu. Biorąc to pod uwagę, można ogólnie określić przypuszczalny skład dyżurnych sieci radiowych.

W dyżurnej sieci radiowej dowodzenia WSD nieprzerwanie pracować będą radiostacja WSD oraz radiostacje wszystkich tych pododdziałów, oddziałów i związków, które zmuszone będą - chociaż okresowo - utrzymywać łączność z wysuniętym stanowiskiem dowodzenia. Najczęściej będą to pododdziały, oddziały i związki walczące z nieprzyjacielem lub wychodzące z walki na głębsze rubieże odwrotu.

W dyżurnej sieci radiowej dowodzenia ZSD nieprzerwanie pracować będzie radiostacja ZSD oraz środki radiowe pododdziałów, oddziałów i związków, które odchodząc do tyłu utraciły łączność z WSD i znalazły się w zasięgu łączności zapasowego stanowiska dowodzenia.

W dyżurnej sieci radiowej dowodzenia SD nieprzerwanie będą pracować radiostacja SD oraz środki radiowe wszystkich pododdziałów, oddziałów i związków drugiego rzutu, rzutu

marszowego, odwodów armii oraz pododdziały, oddziały i związki wycofujące się na głębsze rubieże odwrotu i in., które już utraciły łączność z ZSD, a są w zasięgu łączności SD.

Dyżurna sieć radiowa dowodzenia kolejnego stanowiska powinna rozpocząć swą pracę z chwilą zorganizowania go na końcowej rubieży odwrotu. Główna radiostacja sieci - radiostacja stanowiska dowodzenia - utrzymywać powinna łączność ze środkami radiowymi oddziałów i związków odchodzących do tyłu w celu zajęcia rubieży obrony lub osiągnięcia rejonu ześrodkowania.

W dyżurnej sieci radiowej dowodzenia KRD powinna być utrzymana łączność radiowa z pododdziałami, oddziałami i urządzeniami kwatermistrzowskimi, odchodzącymi z rejonu działań w głąb strefy tyłów.

Reasumując, należy stwierdzić, że dyżurne sieci radiowe punktów dowodzenia stanowią mają uzupełnienie łączności dowodzenia zapewnianej w sieciach radiowych sztabu i poszczególnych punktów dowodzenia armii. Poza tym sieci dyżurne mają zapewnić możliwość porozumiewania się ze sztabem armii wszystkim pododdziałom, oddziałom i związkom taktycznym, w każdym czasie. Tak więc przez zorganizowanie sieci dyżurnych stwarza się warunki zapewnienia ciągłej łączności radiowej dowodzenia i ogranicza się do minimum możliwość utraty łączności z określonym pułkiem, odwodem lub dywizją. W rezultacie grupy operacyjne poszczególnych punktów dowodzenia wpływając będą mogły stale i operatywnie na działanie wszystkich niemal oddziałów i związków armii bez względu na ich rozmieszczenie w terenie.

Ażeby dyżurne sieci radiowe spełniały swe zadania, wszystkie oddziały i związki działające w składzie armii powinny znać częstotliwości, na których prowadzona będzie wymiana radiowa.

Dyżurne sieci radiowe są odpowiednikami "swobodnych sieci radiowych" organizowanych na szczeblu operacyjnym w kampanii wrześniowej 1939 roku oraz odpowiednikami

podobnych sieci radiowych organizowanych w systemie łączności radiowej armii Stanów Zjednoczonych.

Sieć radiowa punktów dowodzenia i pomocniczych węzłów łączności należy organizować w celu zapewnienia możliwości prowadzenia nieprzerwanej wymiany radiowej pomiędzy zorganizowanymi w armii stanowiskami dowodzenia na osi odwrotu. W sieci radiowej punktów dowodzenia i PWŁ powinny pracować środki radiowe WSD, ZSD, SD, kolejnego SD i KRD armii oraz radiostacje pomocniczych węzłów łączności zorganizowanych na zasadniczych kierunkach odwrotu i oficerów kierunkowych sztabu armii.

Sieć radiowa punktów dowodzenia i PWŁ powinna pracować w ścisłej łączności z dyżurnymi sieciami radiowymi dowodzenia w tym celu, by stanowić - kiedy będzie konieczne - pośrednie ogniwo łączności dla każdego ze stanowisk dowodzenia z określonym oddziałem lub związkiem albo też stanowić powinna pośrednie ogniwo w łączności oddziałów ze związkami, lub odwrotnie.

Sieć radiowa regulacji ruchu - ze względu na ważność regulacji ruchu w czasie odwrotu - spełnia szczególne zadania. W sieci tej stanowiska dowodzenia armii - a przede wszystkim sztab armii z rejonu SD - powinny mieć zapewnioną łączność radiową z komendantami marszrut oraz z punktami regulacji ruchu na zasadniczych przejściach, skrzyżowaniach itp. Jedna sieć radiowa regulacji ruchu w wielu wypadkach może być niewystarczająca, dlatego też zasadnicze organa służby regulacji ruchu powinny posiadać dodatkowo odpowiednie środki radiowe, za pomocą których mogłyby się porozumiewać ze poszczególnymi grupami operacyjnymi pracującymi na stanowiskach dowodzenia w sieci radiowej punktów dowodzenia lub też w dyżurnych sieciach radiowych dowodzenia.

Jeżeli ilość środków radiowych będzie na to pozwalała, oprócz sieci radiowej regulacji ruchu można będzie organizować sieci radiowe kierowania marszem, w których oprócz SD armii pracowałyby środki radiowe organów regulacji ruchu i maszerujących związków taktycznych i oddziałów.

Sieci radiowe dowódców grup operacyjnych armii

powinny być przeznaczone do zapewnienia łączności dowodzenia z oddziałami i związkami walczącymi z nieprzyjacielem. W związku z powyższym w składzie sieci radiowych powinny pracować radiostacje dowódców grup operacyjnych oraz dowódców związków i oddziałów walczących z nieprzyjacielem. Do sieci radiowych dowódców grup operacyjnych wyznaczyć należy radiostacje ultrakrótkofalowe małej mocy.

Niezależnie od możliwości uzyskania łączności z walczącymi oddziałami i związkami w wymienionych sieciach radiowych, grupy operacyjne powinny posiadać dodatkowe ultrakrótkofalowe środki radiowe, za pomocą których mogłyby uzyskać łączność w sieciach dowodzenia oddziałów lub związków. Takie rozwiązanie łączności umożliwia przekazywanie zadań do batalionu włącznie. Konieczne^{to} jest ze względu na to, że zasada utrzymania łączności o dwa szczeble dowodzenia w dół jest szczególnie aktualna w działaniach odwrotowych.

Specyfika dowodzenia wojskami walczącymi w ramach odwrotu z nieprzyjacielem wskazuje na to, że wykorzystanie środków radiowych GO należy ustalać zawsze stosownie do zaistniałej sytuacji i potrzeb w dowodzeniu.

Sieci radiowe kolumn marszowych WSD, ZSD i SD organizowane powinny być według ogólnie przyjętych zasad. Będą one czynne dopiero wówczas, kiedy grupa operacyjna danego stanowiska dowodzenia, czy też sztab, zmieniać będzie rejon i kiedy będzie się znajdować w marszu na głębsze rubieże odwrotu. W sieciach radiowych kolumn marszowych powinny pracować radiostacje ultrakrótkofalowe małej mocy znajdujące się przy oficerach grup operacyjnych czy też poszczególnych oddziałach sztabu armii.

Sieć radiowa lotnictwa łącznikowego armii organizowana powinna być za pomocą środków radiowych takiego typu, jakie znajdować się będą w samolotach lub śmigłowcach. Skład sieci radiowej powinien zapewniać łączność samolotów i śmigłowców z powietrza z wszystkimi lądowiskami organizowanymi przy punktach dowodzenia armii oraz z lądowiskami

organizowanymi przy stanowiskach dowodzenia dywizji i pułków. Poza zapewnieniem łączności samolot - lądowisko, w sieci powinny być stworzone warunki, gdy będzie to możliwe, porozumiewania się lądowisk i składnic meldunkowych poszczególnych punktów dowodzenia. Mając to na uwadze, wydaje się słuszne rozmieszczanie składnic meldunkowych w pobliżu lądowisk lub - jeżeli odległości składnicy od lądowiska będą większe - organizowanie między nimi łączności telefonicznej.

b/ Łączność radiowa dowódców rodzajów wojsk i szefów służb

Łączność radiowa dowódców rodzajów wojsk i szefów służb powinna być organizowana według podanych już zasad organizacji łączności dowodzenia dowódcy i sztabu armii oraz w oparciu o sieci radiowe, które były czynne w okresie działań bojowych poprzedzających odwrót. Uwzględniając szeroko rozbudowaną łączność radiową dowodzenia dowódcy i sztabu armii, można przyjąć, że dla dowódców rodzajów wojsk i szefów służb wystarczy organizować po dwie sieci radiowe. Sieci radiowe powinny być organizowane z takim wyliczeniem, by w jednej zapewnić możliwość dowodzenia podległymi pododdziałami i oddziałami z wysuniętego stanowiska dowodzenia, w drugiej zaś - ze stanowiska dowodzenia.

Tak więc łączność dowódcy i sztabu artylerii należy zapewnić w dwóch sieciach radiowych artylerii armii. W jednej sieci radiowej artylerii należy zapewnić łączność dowodzenia artylerią armii z wysuniętego stanowiska dowodzenia. W sieci tej powinny pracować środki radiowe oddziałów i grup artylerii, zabezpieczających ogniem walkę oddziałów rzutu osłonowego armii.

W drugiej sieci radiowej artylerii należy zapewnić dowodzenie oddziałami artylerii ze stanowiska dowodzenia. W sieci tej powinny pracować środki radiowe oddziałów artylerii wycofujących się do końcowej rubieży odwrotu w celu zajęcia nowych stanowisk ogniowych czy też rejonów ześrodkowania.

Dowódca wojsk inżynieryjnych będzie miał zapewnioną łączność środkami radiowymi w dwóch sieciach wojsk inżynieryjnych. W jednej należy zabezpieczyć dowodzenie z WSD pododdziałami inżynieryjnymi i inżynieryjnymi elementami ugrupowania operacyjnego, działającymi wspólnie i na korzyść oddziałów i związków prowadzących działania opóźniające w ramach rzutu osłony armii. W drugiej natomiast powinno być zabezpieczone dowodzenie ze stanowiska dowodzenia pododdziałami i oddziałami inżynieryjnymi odchodzącymi do tyłu.

Szef wojsk chemicznych armii - podobnie jak dowódca wojsk inżynieryjnych - powinien mieć zapewnione dowodzenie pododdziałami chemicznymi będącymi w styczności z nieprzyjacielem z wysuniętego stanowiska dowodzenia w jednej sieci radiowej, a z pododdziałami chemicznymi odchodzącymi w głąb - ze stanowiska dowodzenia w drugiej sieci radiowej zabezpieczenia chemicznego armii.

Dla szefa obrony przeciwlotniczej należy zorganizować dwie sieci radiowe kierowania obroną przeciwlotniczą armii. W jednej sieci radiowej kierowano by obroną przeciwlotniczą z wysuniętego stanowiska dowodzenia.

W tej sieci radiowej powinny pracować środki radiowe szefów obrony przeciwlotniczej związków rzutu osłony oraz środki radiowe oddziałów lub grup artylerii przeciwlotniczej osłaniających walczące wojska.

W drugiej sieci radiowej kierowano by obroną przeciwlotniczą ze stanowiska dowodzenia. W tej sieci radiowej powinny pracować środki radiowe szefów obrony przeciwlotniczej związków taktycznych drugiego rzutu operacyjnego armii lub odchodzących do tyłu oraz środki radiowe dowódców oddziałów i grup artylerii przeciwlotniczej osłaniających punkty dowodzenia oraz przemarsz wojsk armii na końcowe rubieże odwrotu.

Wypada podkreślić bardzo istotny moment zabezpieczenia łączności radiowej w odwrocie, jakim jest harmonijne powiązanie pracy łączności radiowej dowódcy i sztabu armii z łącznością dowódców rodzajów wojsk i szefów służb.

Harmonijne powiązanie tych łączności powinno polegać na wspólnym wykorzystywaniu poszczególnych sieci radiowych oraz uzupełnianiu się w pracy i wykorzystaniu środków radiowych.

c/ Łączność radiowa współdziałania

Jak w każdym działaniu bojowym, tak i w działaniach odwrotowych łączność radiową współdziałania należy zapewnić z sąsiednimi armiami, z lotnictwem oraz wewnątrz armii dla poszczególnych związków taktycznych i elementów ugrupowania operacyjnego.

Łączność radiową współdziałania zgodnie z przyjętymi zasadami organizacji łączności należy zapewnić w sieciach radiowych i na kierunkach oraz na falach odbioru dyżurnego. W celu zapewnienia łączności współdziałania, w ramach Frontu powinna być zorganizowana przez sztab Frontu sieć radiowa współdziałania, w której armie wchodzące w skład Frontu mogłyby prowadzić nieprzerwanie wymianę informacji i niezbędnych danych z zakresu wspólnego wykonywania zadań operacyjnych.

Łączność współdziałania z armią sąsiednią, działającą w składzie innego Frontu, należy zapewnić, tak jak w każdym działaniu bojowym, na kierunku radiowym ze stanowiska dowodzenia armii lub też przez oficera kierunkowego.

Ażeby zapewnić trwałą łączność współdziałania i stworzyć większą ilość dróg wymiany informacji pomiędzy sąsiednimi związkami operacyjnymi oraz elementami ugrupowania operacyjnego, w armii powinny być czynne fale odbioru dyżurnego. Z reguły w armii wyznacza się 4-6 takich fal. Przyjmując, że armia ma do dyspozycji 6 fal odbioru dyżurnego, najskuszniej byłoby rozdzielić je na poszczególne punkty dowodzenia. Tak więc na wysuniętym stanowisku dowodzenia powinny być czynne dwie fale odbioru dyżurnego, na zapasowym stanowisku dowodzenia - jedna, na stanowisku dowodzenia - dwie oraz jedna na kwatermistrzowskim rzucie dowodzenia.

Fale odbioru dyżurnego - poza tym, że mają zagwarantować pewniejszą łączność radiową współdziałania - mogą być

wykorzystywane w łączności dowodzenia związków taktycznych, oddziałów i elementów ugrupowania operacyjnego ze sztabem armii oraz z poszczególnymi grupami operacyjnymi pracującymi na punktach dowodzenia armii.

Łączność radiową współdziałania dla elementów ugrupowania operacyjnego armii powinna być zorganizowana w sieci radiowej współdziałania, w której powinny pracować środki radiowe związków i oddziałów rzutu osłony, będących w styczności z nieprzyjacielem.

Współdziałanie z lotnictwem, tak jak w każdej operacji, zabezpieczone będzie przez stanowisko współdziałania z lotnictwem /SWL/. SWL będzie miało zapewnioną łączność w sieciach radiowych, zgodnie z zarządzeniem łączności armii lotniczej. Poza tym SWL powinno utrzymywać z wysuniętego stanowiska dowodzenia, a później ze stanowiska dowodzenia, łączność z posterunkami naprowadzania, działającymi w ugrupowaniu bojowym związków taktycznych.

d/ Łączność radiowa powiadamiania

Łączność radiową powiadamiania należy organizować w działaniach odwrotowych według ogólnie przyjętych i obowiązujących zasad.

Posterunek radiotechniczny obrony przeciwlotniczej /PRT OPL/ armii będzie zbierał dane o sytuacji powietrznej w sieci radiowej powiadamiania Frontu, sieci radiowych powiadamiania sąsiednich armii, sieci radiowej powiadamiania obszaru kraju w wypadku wykonywania odwrotu w początkowym okresie wojny oraz z podległych mu radiolokacyjnych posterunków wykrywania /RPW/. Po przeanalizowaniu zebranych danych i ich rozpracowaniu będzie przekazywał sygnały powiadamiania w sieci radiowej powiadamiania armii.

W wielu wypadkach wydaje się, że byłoby słuszne, aby dywizje będące w styczności z nieprzyjacielem zbierały dane o celach powietrznych bezpośrednio z najbliższego radiolokacyjnego posterunku wykrywania armii. W tym celu dywizje powinny się włączyć odbiornikami radiowymi na częstotliwość kierunku radiowego zorganizowanego między RPW a PRT OPL armii.

Dane o siłach, ugrupowaniu bojowym i operacyjnym oraz oddziałach bojowych nieprzyjaciela, wykryte i zebrane przez lotnictwo rozpoznania, przekazywane będą w dwóch sieciach radiowych: w sieci radiowej operacyjnego rozpoznania lotniczego oraz w sieci radiowej taktycznego rozpoznania lotniczego. W sieci radiowej operacyjnego rozpoznania lotniczego pracować powinny na odbiór środki radiowe WSD, ZSD i SD, a w sieci radiowej taktycznego rozpoznania lotniczego - oprócz środków radiowych WSD, ZSD i SD - również środki radiowe wszystkich dywizji, pułków, a nawet batalionów.

Komunikaty meteorologiczne przekazywane będą normalnie w sieciach radiowych informowania meteorologicznego Frontu i armii.

e/ Łączność radiowa tyłów

Do łączności radiowej tyłów nie przewiduje się wprowadzenia zasadniczych zmian organizacyjnych; łączność środkami radiowymi będzie zapewniana w zorganizowanych już sieciach radiowych kwatermistrza i poszczególnych urzędzeń i oddziałów tyłowych.

Jedyną zmianą, jaką można uwzględnić, jest zorganizowanie kierunku radiowego pomiędzy stanowiskiem dowodzenia a kwatermistrzowskim rzutem dowodzenia. Będzie to aktualne jednak dopiero wówczas, jeżeli ze sztabu kwatermistrzostwa armii zostanie wysłana grupa operacyjna w rejon stanowiska dowodzenia. Tak więc na kierunku radiowym utrzymywana byłaby łączność pomiędzy wyznaczoną grupą operacyjną a kwatermistrzowskim rzutem dowodzenia.

3. ORGANIZACJA ŁĄCZNOŚCI ŚRODKAMI RADIOLINIOWYMI

/Schematy nr 3 i 4/

Radioliniowe środki łączności dzięki swym cechom dodatnim w znacznym stopniu wpływają na ciągłość łączności polowej, zwłaszcza zaś na szczeblu operacyjnym. Ponadto ich znaczenie wzrasta z uwagi na przeciwdziałanie radiowe ze strony nieprzyjaciela.

Środki radioliniowe, ze względu na to, że posiadają anteny kierunkowe, stały zasięg /bez względu na porę doby/ oraz możliwość pracy w powiązaniu ze środkami radiowymi i przewodowymi, są bardziej odporne na wszelkiego rodzaju zakłócenia. Ze względu na wyżej wymienione cechy, łączność radioliniowa najlepiej się nadaje do zabezpieczenia dowodzenia w działaniach odwrotowych.

Współczesne środki radioliniowe będące na wyposażeniu naszych wojsk, nie zapewniają pracy w ruchu, ale czas wymagany na ich przygotowanie do pracy i nawiązanie łączności pozwala na zabezpieczenie dowodzenia z krótkich postojów.

Jako przykład przytoczyć można sposób wykorzystywania środków radioliniowych dla łączności dowódcy armii z dowódcami dywizji w operacji zaczepnej w czasie ćwiczeń Pomorskiego Okręgu Wojskowego: w grupie operacyjnej dowódcy 8 DPanc /a także i innych dowódców dywizji/ znajdowała się stacja radioliniowa. Kiedy grupa operacyjna zatrzymywała się, rozwijano stację radioliniową i w przeciągu 10-12' nawiązywano łączność z dowódcą armii i sztabem, a przez węzeł łączności armii z sąsiednimi dowódcami dywizji.

Podany przykład potwierdza pełną możliwość korzystania z tego rodzaju łączności w działaniach odwrotowych. W działaniach odwrotowych istnieje większa możliwość organizacji łączności środkami radioliniowymi niż w natarciu dlatego, że prowadzący działania odwrotowe dysponuje terenem, na którym organizuje się łączność.

Łączność radioliniową należy organizować na osi, której początek powinien być przy WSD. Oś ta powinna być zorganizowana zawczasu na głębokość dwóch dni działań odwrotowych. Dalsza jej rozbudowa powinna następować w miarę potrzeb.

Do organizacji osi należy wykorzystywać stacje radioliniowe batalionów liniowych. Osiem stacji jednego batalionu jest w stanie zorganizować oś na głębokość dwóch dni działań oraz zapewnić łączność z SD armii. Stacje kompanii kablowo-radioliniowych należy przeznaczyć dla łączności z dywizjami oraz łączności grupy /grup/ operacyjnej i WSD.

Stan środków radioliniowych w armii - zgodny z obowiązującymi etatami ćwiczebnymi - jest wystarczający na zapewnienie łączności przy jednoczesnej organizacji następujących punktów dowodzenia: SD, WSD, KR D, ZSD oraz dwóch grup operacyjnych. Dokładną organizację łączności środkami radioliniowymi armii w działaniach odwrotowych przedstawiają załączone schematy. Załącznik nr 3 przedstawia organizację łączności w armii w wypadku ugrupowania jej w jednym rzucie, a załącznik nr 4 - w wypadku ugrupowania w dwóch rzutach.

Podobny sposób organizacji łączności będzie wydajny wówczas, jeżeli zachowamy następującą kolejność zmiany punktów dowodzenia:

Jako pierwsze przegrupowują się grupy operacyjne, a łączność z dywizjami w tym czasie przejmuje na siebie WSD. Kiedy grupy operacyjne znajdują się w nowym rejonie i nawiążą łączność z SD i dywizjami, wówczas zmienia miejsce rozmieszczenia WSD. W taki sam sposób należałoby przeprowadzić i kolejną zmianę.

W wypadku konieczności należy organizować łączność z grupą operacyjną lub z którąś z dywizji jednocześnie z WSD i SD. Jeżeli organizacja łączności z SD - ze względu na odległość - będzie wymagała stacji pośredniej, to należy ją ustawiać w rejonie SD dywizji będącej w drugim rzucie lub w rejonie kolejnego SD dywizji pierwszego rzutu. W działaniach odwrotowych nie tylko w tym wypadku, lecz stale należy dążyć do wcześniejszego ustawiania stacji w rejonie kolejnego punktu dowodzenia. Organizacja taka zapewnia ciągłość łączności oraz umożliwia tworzenie dróg okrężnych.

Podana zasada zda egzamin wówczas, gdy rejony rozmieszczeń punktów dowodzenia będą zaplanowane na całą głębokość oraz realizacja ich przesunięć będzie odbywać się zgodnie z planem.

Wydaje się celowe przystosowanie wszystkich stacji pośrednich na osi i na kierunkach do obsługi przygodnych abonentów. Abonentami tymi mogą być kwatermistrzowskie rzuty dowodzenia pułków, dywizji lub innych związków

taktycznych, sztaby jednostek i oddziałów specjalnych. Wymienione sztaby mogą być podłączone kablem polowym lub będą korzystała doraźnie z aparatu telefonicznego znajdującego się na danej stacji. Dlatego wydaje się celowe podawanie rejonów stacji pośrednich do wiadomości wszystkim związkom i oddziałom wchodzącym w skład armii.

Można zaryzykować twierdzenie, że środki radioliniowe będą nie tylko jednym z podstawowych, lecz w niektórych wypadkach i zasadniczym środkiem łączności. Dlatego nie można dopuścić do dłuższych przerw w ich działaniu. Aby zapobiegać przerwom i być w stanie zapewnić łączność ze związkami przybyłymi jako uzupełnienie lub w wyniku zmian w podporządkowaniu, należy mieć odpowiedni odwód sił i środków. ^{taki} Odwód powinien być organizowany z kompanii kablowo-radioliniowych i batalionu liniowego. Jako rejonu ześrodkowań odwodu należy przyjmować ZSD i SD. Środki na ZSD pozwolą zapewnić łączność sztabowi w razie zorganizowania pracy na ZSD. Środki zaś na SD pozwolą zapewnić dowodzenie nowymi związkami armii.

Techniczne rozwiązanie na węzłach łączności pozostaje bez zmian. Wykorzystanie poszczególnych kanałów będzie uzależnione od warunków działań, a szczególnie od czasu. Pomiędzy WSD a grupami operacyjnymi - i dalej do dywizji - wykorzystywane będą kanały telefoniczne.

Pomiędzy WSD a SD i do KRD wykorzystywane będą kanały telefoniczne i telegraficzne.

Łączności z przełożonym nie omawia się, ponieważ będzie ona zapewniona jego siłami i środkami zgodnie z jego planami, co nie spowoduje żadnych zmian w systemie łączności organizowanej środkami armii.

Łączność radioliniową z sąsiadami należy organizować w miarę potrzeb i możliwości. Celowo byłoby zapewniać ją pomiędzy grupami operacyjnymi i ^z stanowiskiem dowodzenia, z którego może być organizowana w sposób bezpośredni lub przez WSD Frontu.

Duży wpływ na jakość pracy środków radioliniowych będzie miało odpowiednie zabezpieczenie materiałowo-techniczne. Intensywna praca wymaga odpowiedniej ilości

materiałów pędnych dla samochodów i stacji. Uważa się, że najsprawniejszym środkiem do dowozu wszelkiego rodzaju zapasów, a także i grup remontowych - będzie śmigłowiec.

4. ORGANIZACJA ŁACZNOŚCI ŚRODKAMI PRZEWODOWYMI

/Schemat nr 5 i 6/

Przewodowe środki łączności były i są nadal najbardziej dogodnie ze wszystkich środków łączności - w posługiwaniu się nimi przez dowódców i sztaby w warunkach polowych. Były one wykorzystywane w bardzo szerokim zakresie przez poszczególnych dowódców i sztaby na przestrzeni szeregu wojen w różnego rodzaju działaniach. Stosowane one były i w działaniach odwrotowych. Jako przykład wykorzystania łączności środkami przewodowymi w wojnie 1914-1918r. można przytoczyć łączność organizowaną w 2 armii rosyjskiej, jak na schemacie nr 6.^{x/}

Organizacja łączności na czas odwrotu została z góry ustalona i przygotowana. Przeprowadzono szereg przebudowań linii w ^{do}stosowaniu do potrzeb armii. Na wypadek cofania przewidziano objęcie przez kompanie telegraficzne linii państwowych, będących pod zarządem poczt. Z góry ustalono plan kolejnego przesuwania sztabu armii i sztabów korpusów. Łączność organizowano w głąb. Przede wszystkim wykorzystywano linie stałe, przebiegające wzdłuż torów kolejowych.

Łączność wzdłuż frontu między korpusami przewidziano jedynie za pośrednictwem sztabu armii. Łączność z sąsiednią armią - za pośrednictwem dowództwa frontu. Odwrót odbywał się pośpiesznie. Dowództwo armii nie zatrzymywało się dłużej na miejscu jak na przeciąg 4 - 5 dni. Organizacja łączności według ustalonego planu działała sprawnie od 22 lipca do drugiej połowy sierpnia. Dalej autor wysuwa swoje wnioski dotyczące organizacji łączności w tego rodzaju działaniach.

x/ Kpt. Leon Gołębiowski: "O działaniach łączności na froncie wschodnim w czasie wojny światowej 1914-1918".
Wojskowe Biuro Historyczne, Warszawa 1930 rok. str. 28.

Odwrót armii spod Warszawy potwierdził jeszcze raz konieczność jak najszerszego wykorzystania sieci drutowej, przygotowywania na tyłach armii węzłów telegraficznych i punktów kontrolnych w miejscach przewidzianych postojów sztabu armii. Przewidywania dowództwa armii, pomimo szczegółowo opracowanego planu odwrotu, odbiegały daleko od sytuacji, jaka się wytworzyła. Kompanie telegraficzne były zbyt rozczłonkowane i obsługiwały punkty węzłowe. Organizacja nowych punktów opóźniała się z braku dostatecznych rezerw oddziałów telegraficznych i sprzętu.

Tak było w wojnie 1914-1918r. A jak wykorzystywano łączność środkami przewodowymi na frontach wojny 1941-1945? Nie posiadamy specjalnych opisów historycznych, które mogłyby przedstawiać jej organizację w czasie działań odwrotowych, ale można posłużyć się pewnymi przykładami podawanymi w pracach byłych uczestników wojny.

W pracy "Polskie Siły Zbrojne w II wojnie światowej"^{x/} w wielu wypadkach podkreśla się rolę łączności środkami przewodowymi. Łączność ta, mimo silnych i częstych nalotów lotnictwa nieprzyjaciela, w większym stopniu niż radiowa zabezpieczała dowodzenie. Dowódcy armii wykorzystywali dla dowodzenia podległymi im związkami prawie wyłącznie środki przewodowe. Organizowana łączność przewodowa armii z dywizjami, w przeważnej mierze, oparta była na liniach stałych napowietrznych lub doziemnych. Dla zobrazowania ważności tego środka łączności w tych okresach wojny przytoczono następujące fakty:

Na stronie 33 wymienionej pracy podaje się: "Łączności drutowej nie było, przyjęta radiodepesza była mało dokładną! Wiadomości opóźnione i nie wykonane....."

Zaś na stronie 45 stwierdza się, że "O godzinie 7.00 dowódca armii osobiście wydał rozkaz dowódcy dywizji /przez telefon/ o uderzeniu"

x/ Polskie Siły Zbrojne w II wojnie światowej - Tom I cz. I i II. Kampania wrześniowa 1939r. - Londyn 1950r.

O tym, że w niektórych wypadkach łączność przewodowa była zasadniczym środkiem dowodzenia mówi się na str. 117: "W dodatku duża część łączności przewodowej pozostawała na utraconej pozycji, co ogromnie utrudniało dowodzenie. Zwłaszcza artyleria znalazła się pod tym względem w trudnym położeniu"....

W rejonie kolejnego rejonu stanowiska dowodzenia armii łączność przygotowywano zawczasu co znajduje potwierdzenie na str. 144: "Dowództwo armii przeszło do m. MCHOWEK pod Izbicą mp przewidzianego w planie i odpowiednio wyposażonego w środki łączności przewodowej....." /str. 144/.

W wielu wypadkach, z powodu znacznych przeszkód w pracy łączności radiowej, nawet w czasie odwrotu, łatwiej było zapewnić łączność przewodową. Taki wypadek miał miejsce w armii "Pomorze": "Łączności radiowej nie było wcale, a łączność telefoniczną udało się uzyskać....." -str. 83/.

Z przytoczonych przykładów wynika, że dla dowodzenia związkami podległymi armii wykorzystywano łączność przewodową z wielu względów. Za podstawowy jednak uważać należy to, że łączność taka zapewniała bardziej skryte dowodzenie niż łączność radiowa, że była bardziej dogodna dla pracy dowódcy lub sztabu, gdyż znajdowała się najbliżej jego miejsca pracy.

Przewaga ta zachowała się i do dnia dzisiejszego i nabiera poważnego znaczenia nawet przy posiadaniu urządzeń szyfrujących i deszyfrujących w łączności radiowej.

Oto co na ten temat piszą inni, którzy dowodzili wojskami w czasie odwrotu.

A. JEREMIENKO w pracy pt. "Na Zapadnom Naprowlenii"^{x/} stwierdza, że sam jako dowódca Frontu /lub jego zastępca/ miał zabezpieczone dowodzenie środkami przewodowymi. W czasie pobytu w podległych mu armiach i dywizjach - łączność ze sztabem Frontu utrzymywał przez istniejącą łączność przewodową.

x/ A. JEREMIENKO "Na Zapadnom Naprowlenii" Wojennoje Izdatielstwo Ministerstwa Obrony Sojuza SSR, Moskwa 1959r. str. 45, 103 - 106.

Autor w wielu wypadkach podkreśla trudności dowodzenia, wynikłe z braku łączności przewodowej.

Trudności w organizacji łączności środkami przewodowymi zostały częściowo pokonane w końcowym okresie wojny. Wpłynęło na to zastosowanie mechanizacji do budowy linii przewodowych i wprowadzenie bardziej doskonałych urządzeń końcowych.

Jeżeli sięgnąć do przykładów zapewniania łączności środkami przewodowymi podczas działań odwrotowych w armii niemieckiej, to z książki F. Mieljenthina pt: "Tankowyje srażenija 1939-145"^{x/} wynika, że łączność ta była organizowana w sposób planowy wówczas, gdy pozwalał na to czas. Niemniej jednak w każdym wypadku miała stanowić zasadniczy środek łączności w czasie odwrotu, a szczególnie w jego pierwszej fazie. Gdy przechodzono do odwrotu z działań obronnych, łączność przewodową zwijano /str. 207/. Pozostawiano jedynie "kierunki odwrotowe" łączące PO z SD i dalej, na całą głębokość odwrotu. Łączność w oddziałach zwijano w celu uniknięcia zdemaskowania poprzedniego ugrupowania bojowego.

Jeżeli oceniać rolę środków przewodowych w zabezpieczeniu dowodzenia w działaniach odwrotowych w oparciu o przytoczone przykłady, to należy stwierdzić, że łączność środkami przewodowymi miała duże znaczenie dla dowódców i sztabów i w wielu wypadkach stanowiła jedyny rodzaj łączności.

Znając możliwości stosowania zakłóceń w pracy środków radiowych i radioliniowych i ich skutki dla łączności radiowej, nie możemy i dziś rezygnować z wykorzystywania środków przewodowych, nawet w tak ruchomych działaniach jak działania odwrotowe. Przemawia za tym i to, że obecnie posiadane środki przewodowe w znacznym stopniu różnią się swoimi właściwościami od tych, które były stosowane w wojnie 1941-1945r. Istnieją również różnice i w organizacji pododdziałów telefonicznych i liniowych. Zostały opanowane nowe metody budowy wszelkiego rodzaju linii oraz ich eksploatacji. Posiadamy maszyny do układania kabli doziemnych /wydajność 4 km/godz/, do budowy linii stałych i samochody

^{x/} Mieljenthin F. "Tankowyje srażenija 1939-1945". Moskwa 1957. Izd. Inostr. Lit., str. 295.

do linii polowych. Do budowy linii polowych wykorzystywane są samoloty i śmigłowce. Znacznie udoskonalone zostały urządzenia końcowe. Dlatego można stwierdzić, że armia jest w stanie posiadanymi siłami i środkami zapewnić łączność środkami przewodowymi w działaniach odwrotowych.

Jeżeli założymy tempo działań wojsk osłonowych nie przekraczające 4 km/godz, to istnieje teoretyczna możliwość organizacji łączności przewodowej, przy użyciu środków mechanicznych z wydajnością 8 km/godz. i przy użyciu śmigłowca lub samolotu Jak-12 z wydajnością 150 km/godz.

Nie jesteśmy jednak w stanie rozbudowywać szerokiego systemu łączności przewodowej, ze względu na ogromne trudności w jej eksploatacji. Masowe użycie broni atomowej i chemicznej może uniemożliwić przekazywanie w pewnych rejonach i okresach zespołów eksploatacyjnych. Mogą być częste wypadki, że zespoły te znajdą się w rejonach o wysokich wskaźnikach skażenia i nie będą w stanie wykonywać swoich zadań. Możemy jednak zakładać, że na określonym kierunku będziemy w stanie skupić taką ilość sił i środków, które zapewnią ciągłość łączności. Ponadto pododdziały liniowe posiadają na wyposażeniu środki radioliniowe i radiowe, które stosowane są jako "wstawki" w liniach przewodowych w miejscu zniszczonej linii.

Jako sposób organizacji łączności należy przyjąć oś z rokadami na określonych rubieżach. Oś łączności należy budować po osi przesunięć punktów dowodzenia armii. Początkiem osi powinno być WSD. Długość osi w każdym dniu odwrotu powinna sięgać głębokości dwóch dni działań odwrotowych, bowiem tylko taki zapas może zapewniać ciągłość łączności.

Oś łączności powinna opierać się na liniach stałych doziemnych i rzadziej - na napowietrznych. Na rokady wykorzystywać należy również linie stałe. Rokady należy przygotowywać, w możliwie dużej ilości, na rubieżach rozwinięcia SD armii jak i między nimi. Jak oś łączności, tak i rokady należy uzupełniać budową linii polowych, do których budowy wykorzystywać należy - o ile to możliwe - śmigłowce i samoloty.

Na osi łączności i rokadach należy organizować dużą ilość punktów kontrolnych, z których mogłyby korzystać związki taktyczne, oddziały specjalne i tyły. Im więcej będzie miejsc, z których można będzie uzyskać połączenie, tym całość systemu będzie bardziej trwała. Przebieg osi i rokad oraz położenie na nich PKB, PKW i PKT powinny więc być podawane do wiadomości sztabom wszystkich związków i oddziałów wchodzących w skład armii.

Armia powinna posiadanymi środkami budować kierunki łączności z WSD i SD do SD dywizji. Kierunki te należy budować w miarę potrzeb. Jeżeli dywizja będzie mogła korzystać z rokad, to w tym wypadku kierunku do niej nie należy budować. Kierunki mogą być przygotowywane z góry lub doraźnie. Budowa może być organizowana centralnie lub przez pododdziały przydzielone do sztabów odnośnych związków.

W celu usprawnienia metod i sposobów organizacji łączności środkami przewodowymi, uważa się za celowy podział całości pododdziałów liniowych na trzy zespoły: zespół budowy linii, zespół eksploatacji oraz zespół związania linii i urządzeń stacyjnych.

Zespół budowy linii powinien otrzymać zadanie przygotowania do eksploatacji ^{linii} stałych istniejących w pasie odwrotu ~~linii~~ i budowy niezbędnych linii polowych. Zespół powinien być najliczniejszy spośród wszystkich innych zespołów i wyposażony w odpowiednie środki i urządzenia telefoniczne do budowy linii. W systemie łączności armii zespół obowiązany jest przygotowywać i budować: osi łączności, rokad i kierunki łączności. Wybudowane lub odbudowane linie przekazuje zespołowi eksploatacji. Całością prac tego zespołu powinien kierować oficer oddziału łączności armii - przy współpracy odpowiedniego przedstawiciela zarządu łączności sztabu Frontu i odnośnej dyrekcji poczty /na własnym terytorium/.

Zespół eksploatacji powinien otrzymać zadanie utrzymania w pełnej sprawności technicznej - tak, aby nadawały się do eksploatacji - wybudowanych linii z PKB, PKW i PKT oraz innych urządzeń na stacjach przelotowych.

Poza tym jego zadaniem będzie zestawianie koniecznych łączy, szukanie dróg obejścia i dokonywanie w koniecznych wypadkach wstawek środkami radioliniowymi i radiowymi.

Jak wynika z zadań, zespół ten może być nie tak duży liczny jak poprzedni, ale winno cechować go odpowiednie przygotowanie techniczne. Zespołowi należy podporządkować personel techniczny i pomocniczy pracujący przy urządzeniach łączności urzędów pocztowych.

Zespół ten powinien cechować: wysoka specjalizacja, dyscyplina pracy i duża samodzielność w wykonywanym zawodzie; jednocześnie konieczna jest duża harmonijność w wykonywaniu powierzonych zadań. Od jego pracy należy zabezpieczenie środkami przewodowymi dowodzenia wojskami. Praca jego winna być ściśle koordynowana z szefami węzłów łączności armii, dywizji i Frontu.

Zespół zwijania linii i urządzeń stacyjnych powinien otrzymać zadanie zwijania linii i urządzeń stacyjnych z terenów, które mają być opuszczone przez wojska własne. Ponadto przygotowany musi być do wykonania niszczeń urządzeń łączności, których nie będzie można zwinąć. Zespół ten, w odróżnieniu od poprzednich, winien być szczególnie przygotowany do pracy w trudnych warunkach. Należy go wyposażać w odpowiednie ubiory i urządzenia do pracy w terenie skażonym środkami promieniotwórczymi i chemicznymi. Praca tego zespołu powinna być uzgodniona z zespołem eksploatacji.

Praca tych trzech zespołów powinna tworzyć jedną całość, w sensie zapewnienia ciągłej łączności; nad pracą tą powinien ciągle czuwać oddział łączności sztabu armii.

Jeden z wariantów organizacji łączności środkami przewodowymi przedstawia załączony schemat /schemat nr 5/.

Organizacja łączności w dywizjach i pułkach, działających z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, będzie możliwą jedynie do czasu rozpoczęcia odwrotu z danej rubieży. W wypadku konieczności dywizja będzie mogła wykorzystywać dla łączności z pułkami linie wybudowane przez armię. Szczególnie kierunki budowane do jej SD, może wykorzystywać jako oś łączności.

Dywizja nie będzie w stanie organizować łączności przewodowej w ruchu, ze względu na manewr i częstą zmianę punktów dowodzenia podległych pułków.

Łączność w dywizjach, które będą organizowały zawczasu obronę na kolejnej rubieży, można i należy organizować tak, jak w rejonie ześrodkowania. To znaczy, że organizowana powinna być tylko pomiędzy stanowiskami dowodzenia dywizji i pułków oraz do KRD dywizji. Szersza budowa będzie nie wskazana ze względu na czas i możliwości eksploatacyjne.

Trudno oczywiście mówić o ciągłej pracy środków łączności przewodowej w działaniach odwrotowych. Można jednak twierdzić, że jeżeli organizacja przesunięć punktów dowodzenia będzie się odbywać w sposób planowy, a pododdziały łączności będą posiadały niezbędną ilość czasu potrzebną na rozwinięcie urządzeń łączności - to ten rodzaj łączności zapewni dowodzenie wojskami we współczesnych warunkach odwrotu.

5. ORGANIZACJA ŁACZNOŚCI ŚRODKAMI RUCHOMYMI

Ruchome środki łączności mogą spełniać poważną rolę w zakresie zabezpieczenia dowodzenia wojskami w działaniach odwrotowych, przy założeniu, że wykorzystywane będą zgodnie z planem działań i sytuacją bojową. Każdy środek łączności powinien być wykorzystywany stosownie do jego właściwości i możliwości. Nie celowo jest np. wykorzystywać samochód łączności do drugiego rzutu, a samolot - do pierwszego.

Ruchome środki łączności mają swoją historię w zabezpieczeniu dowodzenia wojskami w czasie działań odwrotowych. Były one szeroko wykorzystywane w Wojsku Polskim w wojnie 1939r. Wykorzystywano tam wszystkie rodzaje ruchomych środków stosownie do potrzeby - z mniejszym lub większym powodzeniem. Znaczenie ich było uzależnione od pola walki. Jednym z mankamentów był brak planu ich celowego użycia. Wykorzystywano je żywiołowo, co nie zawsze dawało pożądane rezultaty. Wysyłani łącznicy, nie znając miejsc rozmieszczenia sztabów błędzili, wpadając często w ręce dywersantów i oddziałów niemieckich.

Z dowództwa armii wysyłano lotników podobno kilku. Zestrzeliwała ich nieraz własna piechota^{x/}.

Nie można jednak na podstawie powyższego wyciągnąć wniosków, że ruchome środki nie nadają się do zabezpieczenia dowodzenia we współczesnych działaniach odwrotowych. Wypada natomiast stwierdzić, że nie każdy ruchomy środek można wykorzystać w tego rodzaju działaniach. I tak ze względu na możliwe poważne straty na drogach i działanie desantów nie zawsze będzie można wykorzystywać pojazdy mechaniczne. Z powodu częstej zmiany punktów dowodzenia dywizji powstaną trudności w przygotowywaniu lądowisk, a tym samym i w użyciu samolotów łączności. Dogodnym środkiem w tych wypadkach będzie śmigłowiec.

Udoskonalony sposób korzystania z ruchomych środków łączności spotykamy w działaniach odwrotowych w wojnie 1941 - 1945.

Dowódca radzieckiego Frontu Zachodniego i Brańskiego bardzo często dla łączności z dowódcami armii używał łączników na ruchomych środkach łączności - pojazdach i samolotach. W tym celu stale przebywała przy jego grupie operacyjnej odpowiednia ilość ruchomych środków i podążała za nim, w wypadku wyjazdu do którejś z armii.^{xx/}

Śmigłowce są najbardziej odpowiednim środkiem. Można je wykorzystywać dla łączności z dywizjami prowadzącymi działania osłonowe lub znajdującymi się w ruchu, nie znając nawet rejonu przebywania dowódcy lub sztabu. Mogą one za pomocą posiadanej na pokładzie radiostacji nawiązać łączność z placówką łączności żądanego sztabu i przekazać wiadomości. Mogą lądować i startować w trudnych warunkach terenowych bez specjalnych przygotowań, w terenie rozpoznanym na podstawie mapy.

Brak jest opisu jakiegoś konkretnego sposobu organizacji łączności środkami ruchomymi w działaniach odwrotowych.

x/ Polskie Siły zbrojne w II wojnie światowej" str. 83.

xx/ A. JEREMIENKO: "Na zapadnom Naprawlenii", str. 41,45.

Sądząc na podstawie zasad dowodzenia wojskami w odwrocie, wydaje się celowo wykorzystywać środki ruchome z każdego z organizowanych punktów dowodzenia na całej głębokości działań.

Z każdego punktu dowodzenia armii będzie zapewniona łączność z odpowiednimi punktami dowodzenia dywizji, oddziałów specjalnych, sąsiadów i przełożonych.

Sposób wykorzystania posiadanych środków może dać jak najbardziej pożądane rezultaty, wówczas jeżeli będzie uwzględniał możliwości przeciwdziałań ze strony nieprzyjaciela.

Posiadane ruchome środki łączności armii należy w odpowiedni sposób rozśrodkowywać na poszczególne punkty dowodzenia. Grupować je należy na WSD, ZSD i KRD. Do grup operacyjnych należy wydzielać ruchome środki w sposób doraźny. Na każdym z wymienionych punktów dowodzenia należy wydzielać takie środki łączności, które mogą mieć odpowiednie zastosowanie. Taki sposób podziału zapewni racjonalne ich wykorzystanie, zapewni żywotność tego systemu i uczyni go bardziej elastycznym.

Ażebym przegrupowywanie ruchomych środków odbywało się sukcesywnie i stale, należy przyjąć zasadę, że każdy wykorzystany przez dany punkt dowodzenia samolot lub śmigłowiec po wykonaniu zadania udaje się na lądowisko kolejnego punktu dowodzenia. Dla przykładu: śmigłowiec wysłany przez WSD z zadaniem, po jego wykonaniu udaje się na lądowisko SD. System taki pozwala bez specjalnego trudu przegrupowywać środki, a ponadto zapewnia możliwości racjonalnego ich wykorzystania. Nie oznacza to jednak, że w pewnym czasie pozbywamy się śmigłowca na WSD, a samolotu na SD. Należyta organizacja korzystania ze środków winna zapewnić ich dostateczną ilość na każdym z punktów dowodzenia.

Jak w każdym innym rodzaju środków, tak i w tym należy posiadać odpowiedni odwód zarówno środków jak i wylotów. Odwód środków należy grupować w rejonie KRD co umożliwia dokonywanie drobnych remontów i innych przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych.

Można zakładać, że w działaniach, kiedy przeciwdziałanie radioelektroniczne nieprzyjaciela może w znaczny sposób paraliżować pracę środków radiowych i radiolinio-
wych, ruchome środki łączności mogą w znaczny sposób wpłynąć na zapewnienie dowodzenia wojskami.

x

x

x

Przedstawione sposoby organizacji łączności oparte są na przyjętym sposobie dowodzenia, przedstawionym przez Katedrę Sztuki Operacyjnej i TO oraz na pracach omawiających dowodzenie w minionych wojskach. Uwzględniono artykuły z wydawnictw wojskowych, które ukazały się w okresie powojennym. Praca nad tym tematem powinna być przedmiotem dalszych dociekań - w oparciu o przeprowadzone na ten temat ćwiczenia. Można zaryzykować twierdzenie, że jeżeli szefowie łączności i pododdziały łączności sprostają wymaganiom łączności w działaniach odwrotowych - to będą oni zdolni zapewnić łączność również we wszystkich innych działaniach.

OPRACOWALI:

ppłk dypl. ROMAN

mjr dypl. PIEKARSKI

Wydrukowano w 110 egz.

Egz.nr 1-110 bibl.tajna

Wyk. ppłk Roman i mjr Piekarski

Druk. CH, dnia 14.3.60r.

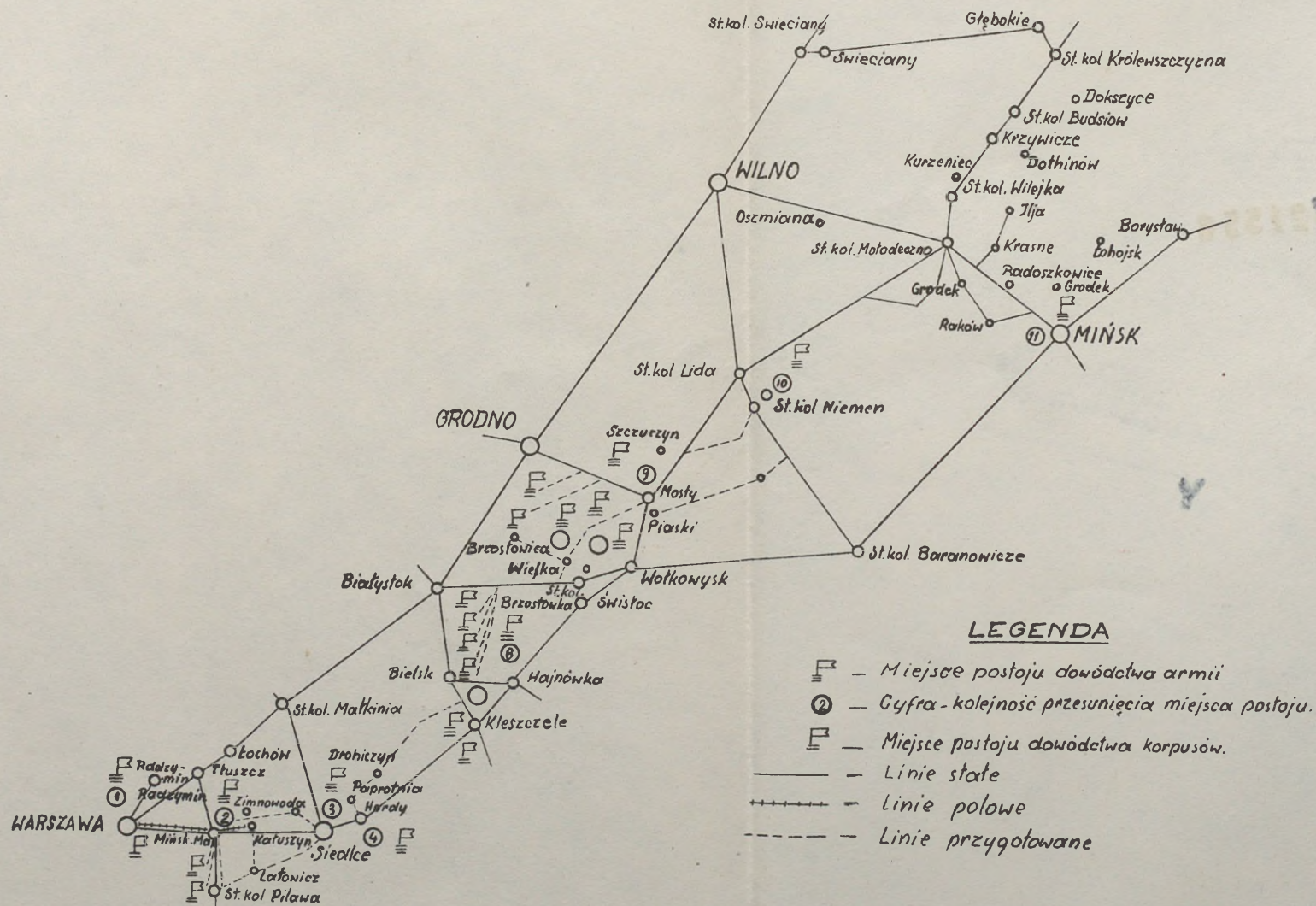
Nr. 824/WW

WYKAZ LITERATURY

- M. BIEN, Jeszcze o obronie ruchomej. Myśl Wojskowa - 1957r.
s. 19-24 z.7.
- M. BIEN, Niektóre zagadnienia manewru odwrotowego. Myśl
Wojskowa 1955r., str. 37-47 z.4.
- J. DABROWSKI, Bój odwrotowy nad Niemną i Rosią 1-szej
Dywizji Litewsko-Białoruskiej. W-wa 1933r.
- J. DABROWSKI, Bitwa odwrotowa nad Niemnem. Bellona 1921r.
z. 7-8, s. 2-50.
- J.F.C. FULLER, Druga wojna światowa 1939-1945. MON W-wa
1948r.
- Polskie Siły Zbrojne w II Wojnie Światowej T. 1 cz.1
i 2, Kampania wrześniowa 1939r. Londyn 1950r. Instytut
Historyczny im. gen. Sikorskiego.
- J. SKIBIŃSKI, Uwagi o organizacji i prowadzeniu działań
odwrotowych. Myśl Wojskowa 1958r. z.4 s.25-41.
- F. MILJENTHIN. Tankowe sраżenija 1939-1945. Izd. Inost.
Lit., Moskwa 1957r.
- Instrukcja łączności - "Organizacja łączności" Rozdział
VII, s. 191-196.
- L. GOŁEBIOWSKI. O działaniach łączności na froncie wschod-
nim w czasie wojny światowej 1914-1918,
Warszawa 1930r. s. 28-30.
- A. JEREMIENKO. Na zapadnom naprawlenii.
"Die Winterschlacht von Rschew im Januar - Februar
1942r.
Wehrkunde - maj 1957r.

ORGANIZACJA ŁĄCZNOŚCI DRUTOWEJ 2 ARMII W CZASIE ODWROTU Z POD WARSZAWY NA WSCHÓD

Schemat nr 6.

LEGENDA

- ☐ — Miejsce postaju dowództwa armii
- ② — Cyfra - kolejność przesunięcia miejsca postaju.
- ☐ — Miejsce postaju dowództwa korpusów.
- — — — — Linie stałe
- - - - - Linie polowe
- - - - - Linie przygotowane

"ZATWIERDZIAM"
Szef Sztabu.....

SCHEMAT ORGANIZACJI ŁĄCZNOŚCI ŚRODKAMI RADIOWYMI

ARMII W DZIAŁANIACH ODWROTOWYCH

(przykład)

SCHEMAT Nr 2

dnia

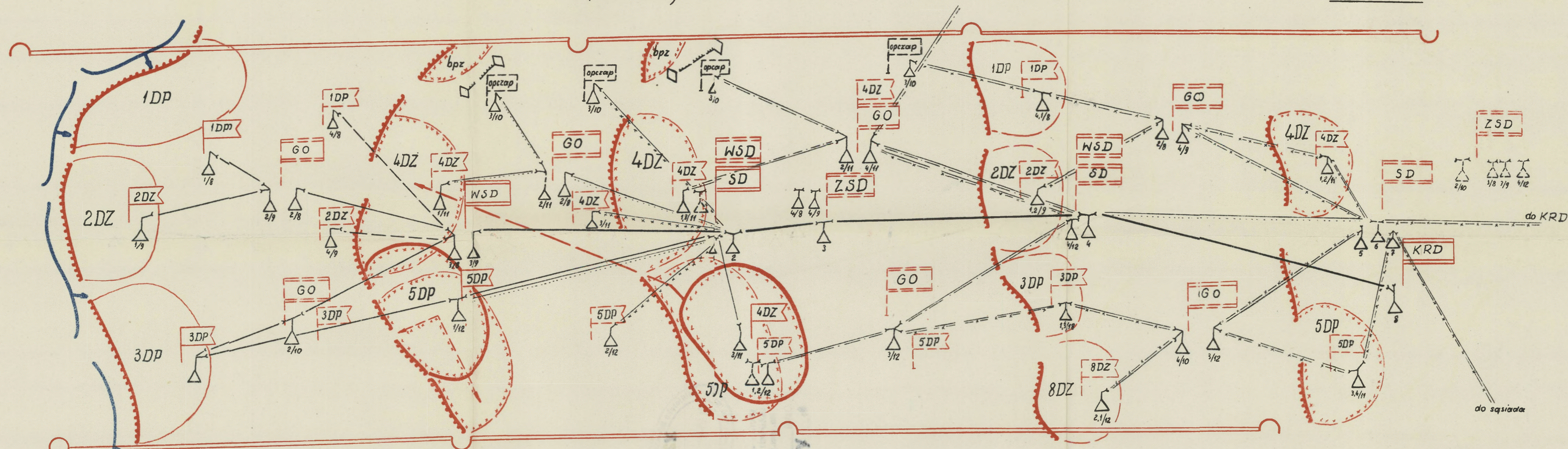
1	2	3	Front					Armia							Podległe związki						23			
			4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21		22		
1.	Sieć radiowa Sztabu Generalnego																							
2.	Kierunek radiowy Dowódcy Frontu																							
3.	Kierunek radiowy sztabu Frontu																							
4.	Sieć radiowa dowódcy GO Frontu																							
5.	Sieć radiowa dowodzenia armii																							
6.	Sieć radiowa Sztabu armii																							
7.	Sieć radiowa dowodzenia WSD armii																							
8.	Sieć radiowa dowódcy GO-1 armii																							
9.	Sieć radiowa dowódcy GO-2 Armii																							
10.	Sieć radiowa punktów dowodzenia PWK i ofic. kien Armii																							
11.	Sieć radiowa regulacji ruchu																							
12.	Sieć radiowa lotnictwa łącznikowego armii																							
13.	Dyżurna sieć radiowa WSD armii																							
14.	Dyżurna sieć radiowa SD armii																							
15.	Dyżurna sieć radiowa SD-2 armii																							
16.	Dyżurna sieć radiowa KRD																							
17.	Sieć radiowa kolumny marszowej WSD																							
18.	Sieć radiowa kolumny marszowej SD																							
19.	Sieć radiowa kolumny marszowej ZSD																							
20.	Sieć radiowa kolumny marszowej KRD																							
21.	Sieć radiowa GO dowódcy armii																							
22.	Sieć radiowa artylerii armii																							
23.	Sieć radiowa artylerii armii																							
24.	Sieć radiowa wojsk inżynierskich armii																							
25.	Sieć radiowa wojsk inżynierskich armii																							
26.	Sieć radiowa zabezpieczenia chemicznego armii																							
27.	Sieć radiowa zabezpieczenia chemicznego armii																							
28.	Sieć radiowa kierowania OPL armii																							
29.	Sieć radiowa kierowania OPL armii																							
30.	Sieć radiowa współdziałania Frontu																							
31.	Sieć radiowa współdziałania armii																							
32.	Kierunek radiowy sztabu armii																							
33.	Fala dyżurnego odbioru WSD																							
34.	Fala dyżurnego odbioru SD																							
35.	Fala dyżurnego odbioru ZSD																							
36.	Fala dyżurnego odbioru KRD																							
37.	Sieć radiowa operacyjnego rozpoznania lotniczego																							
38.	Sieć radiowa taktycznego rozpoznania lotniczego																							
39.	Sieć radiowa powiadamiania Frontu																							
40.	Sieć radiowa powiadamiania armii																							
41.	Kierunek radiowy kwatermistrza armii																							
42.	Sieć radiowa kwatermistrza armii																							
43.	Sieć radiowa kwatermistrza armii																							
44.	Sieć radiowa kwatermistrza armii																							
45.	Sieć radiowa kwatermistrza armii																							
46.	Sieć radiowa kwatermistrza armii																							

Szef Łączności

dnia

SCHEMAT ORGANIZACJI ŁĄCZNOŚCI ŚRODKAMI RADIOLINIOWYMI ARMII W DZIAŁANIACH ODWROTOWYCH (ugrupowanie armii w dwa rzuty)
(wariant)

Schemat nr 4.

LEGENDA:

1. Schemat przedstawia organizację łączności w odwrocie trwającym około dwóch dni.
2. Każdy z kolorów oznacza organizację łączności w określonym położeniu. (kolory zastąpiono oznaczeniami: —, - - - - - , ······, ······, ······).
3. Rozwiązanie organizacji łączności przyjęto przy założeniu, że w wypadku zmiany jednego z punktów dowodzenia armii łączność z podwładnymi przejmie kolejny punkt dowodzenia.

